

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Summaaristen asioiden käsittely oikeudessa

Case: Kanta-Hämeen käräjäoikeus

Helenius, Tiia

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Summaaristen asioiden käsittely oikeudessa
Case: Kanta-Hämeen käräjäoikeus

Tiia Helenius
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2017

Tiia Helenius

Summaaristen asioiden käsittely oikeudessa

Vuosi	2017	Sivumäärä	56
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Kanta-Hämeen käräjäoikeuden toivomuksena oli, että opinnäytetyössä toteutetaan opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun. Summaarinen asia on riidaton ja koskee tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka häätöä. Summaarinen riita-asia laitetään vireille oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä säädetyllä niin sanotulla suppealla haastehakemuksella, jossa ei tarvitse ilmoittaa todisteita eikä siihen tarvitse liittää asiakirjoja. Riittää, että siinä on yksilöity kanteen perustana oleva asiakirja, kuten lasku. Tästä johtuen tutkinta summaarisessa asiassa on normaalia oikeudenkäyntiä yksinkertaisempaa ja joutuisampaa. Summaariset asiat ovat käräjäoikeuksien suurin asiaryhmä ja vuonna 2016 niitä saapui yhteensä 343 949.

Opinnäytetyö jakautuu kahteen osaan: teoreettiseen ja toiminnalliseen. Teoriaosuuden aluksi kerrotaan yleisesti prosessioikeudesta oikeudenalana. Tämän jälkeen perehdytään tarkemmin summaaristen asioiden käsittelyyn käräjäoikeudessa haastehakemuksen laatimisesta sen ratkaisuun saakka. Lisäksi teoriaosuudessa kerrotaan takaisinsaannista, oikeudenkäyntikuluista sekä maksuhäiriömerkinnästä, joka liittyy kiinteästi summaarisesta velkomusasiasta saatuu yksipuoliseen tuomioon.

Toiminnallinen osuus koostuu opasta varten toteutetusta kvalitatiivisesta eli laadullisesta kyselytutkimuksesta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ne kysymykset, joita summaaristen asioiden parissa työskentelevät useimmiten kohtaavat, mistä ne voisivat johtua ja onko olemassa keinoja niiden vähentämiseksi. Tutkimus toteutettiin sähköpostihaastatteluna kyselylomaketta hyödyntäen sekä yhtenä henkilökohtaisena haastatteluna. Vastaus saatiin yhdestä käräjäoikeudesta ja saadut vastaukset analysoitiin teemoittelemalla. Tutkimustulosten perusteella yleisimpiä summaaristen asioiden yhteydenottoja ovat vastaajan pyyntö saada vastauksen antamiselle lisää aikaa, tiedustelut haastehakemuksen toimittamisesta ja prosessin kulusta sekä neuvojen kysyminen haasteen saamisen jälkeen; mihin maksetaan ja paljonko, voiko maksaa osissa, tarvitseeko vastaus toimittaa ja mitä tehdä, kun haluaa riitauttaa asian. Saatujen tulosten perusteella laadittiin opas summaaristen asioiden useimmiten kysytyistä kysymyksistä.

Asiasanat: käräjäoikeus, summaarinen asia, prosessioikeus

Tiia Helenius

Handling of summary cases in district court

Year	2017	Pages	56
------	------	-------	----

The cooperative partner of this thesis was the District Court of Kanta-Häme. The District court of Kanta-Häme wished that there would be implemented a guide for customer service in the so-called summary cases as a result of the thesis.

A summary case is an undisputed one and it concerns a debt of a specific sum, restoration of possession or a disrupted circumstance or eviction. According to the Code of Judicial Procedure chapter 5 section 3 a summary civil case is initiated with a restricted application for a summons which doesn't need to include any legal documents. It will be enough that it contains a specified legal document which the action is based on such as a bill. Due to this matter solving the summary case is simpler and more prompt than in the normal court process. Summary matters are the largest group of the cases in district courts and in 2016 district courts received total of 343 949 summary cases.

The thesis is divided in to two parts; theoretical and functional. In the beginning of the theory part there are common things about procedural law as a branch of law. After this the thesis familiarizes the reader more closely in the processing of the summary cases in the district court all the way from the preparation of the application for a summons to the conclusion of it. Additionally, in the theory part there are facts about appealing a judgement by default, legal expenses and bad credit records due to the judgement by default by summary case of demand for payment.

The functional part of the thesis is composed of a qualitative survey made for the guide. The goal of the survey was to assess the questions which are most commonly faced by the people working with the summary cases and what is causing them also is there anything that can be done to get them reduced. The survey was executed by email interviews utilizing questionnaire and with one personal interview. There were answers from nine district courts which were analysed by using themes. Based on the results the most common things in summary cases that made people have contact with the district courts were; defendants' requests for extension on an answer, queries about delivering the application for a summons and course of the process along with asking for advice about what to do after getting a summons, where to pay and how much, can it be paid in sections, do you need to deliver an answer and what to do when you want to contest the case. Based on the results given by the survey there is a guide for the most frequently asked questions in the summary cases included in the thesis.

Keywords: district court, summary case, procedural law

Lyhenteet

EIS	Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus
HE	Hallituksen esitys
HLL	Hallintolainkäyttölaki
HO	Hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
KO	Käräjäoikeus
KP-sopimus	Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
KSL	Kuluttajansuojalaki
MaksuA	Oikeusministeriön asetus eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista
MaksuL	Tuomioistuinmaksulaki
OikMA	Oikeusministeriön asetus
OK	Oikeudenkäymiskaari
OM	Oikeusministeriö
PL	Perustuslaki
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
YTJulkL	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Tavoitteet ja toteutus.....	7
1.2	Tutkimusmenetelmät.....	8
1.3	Kanta-Hämeen käräjäoikeus	8
2	Prosessioikeus oikeudenalana.....	10
2.1	Prosessilajit ja -toimijat	12
2.2	Prosessioikeuden keskeiset periaatteet	14
3	Summaarinen prosessi.....	16
3.1	Riidattoman velkomusasian käsittely käytännössä	17
3.2	Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittäminen	19
3.3	Tiedoksianto	21
3.3.1	Saantitodistus ja kirje	23
3.3.2	Puhelintiedoksianto.....	23
3.3.3	Haastemiestiedoksianto.....	24
3.3.4	Muita tiedoksiantotapoja	25
3.3.5	Todisteellisen tiedoksiannon kehittäminen.....	26
3.4	Summaarisen asian ratkaiseminen	27
3.5	Oikeudenkäyntimaksut ja -kulut.....	29
3.6	Takaisinsaanti.....	31
3.7	Yksipuolisen tuomion seuraukset luottotietoihin	32
4	Tutkimus summaaristen asioiden yhteydenotoista.....	35
4.1	Tutkimuksen toteutus	35
4.2	Tutkimuksen tulokset.....	38
5	Yhteenveto ja johtopäätökset	41
	Lähteet	45
	Kuviot..	48
	Taulukot	49
	Liitteet.....	50

1 Johdanto

Suoritin opintoihini kuuluvan kolmen kuukauden harjoittelun Kanta-Hämeen käräjäoikeudessa kesällä 2016. Työskentelin harjoittelun aikana rikosasioiden puolella avustaen tuomioistuinharjoittelua suorittavien käräjänotaarien sihteerinä sekä summaaristen asioiden parissa. Harjoitteluni jälkeen jatkoin määräaikaisena käräjäsihteerinä summaaristen asioiden osastolla. Jo harjoitteluni aikana Kanta-Hämeen käräjäoikeudelta tuli toive, että tekisin heille opinnäytetyön. Opinnäytetyön aihe mietittiin yhdessä työelämäohjaajani kanssa ja aiheeksi valikoitui summaaristen asioiden käsittely käräjäoikeudessa. Kanta-Hämeen käräjäoikeuden toivomuksena oli, että opinnäytetyön tuloksena syntyy opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten summaarisia asioita käsitellään käräjäoikeudessa ja miten niiden käsittelyä voitaisiin tehostaa. Käsittelyn tehostamista varten opinnäytetyössä toteutettiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus summaaristen asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaisia asiakaspalvelutilanteita summaaristen asioiden käräjäsihteerit kohtaavat työssään - erityisesti minkälaisia kysymyksiä asiakkaat heiltä useimmiten kysyvät. Tutkimuksesta saatujen tulosten pohjalta on laadittu Kanta-Hämeen käräjäoikeuden käyttöön opas helpottamaan summaaristen asioiden asiakaspalvelua.

1.1 Tavoitteet ja toteutus

Käräjäoikeuksiin tulee paljon summaarisiin asioihin liittyviä samankaltaisia kysymyksiä. Kysymykset liittyvät esimerkiksi haastehakemuksen täyttämiseen, siihen, mitä vastaajan pitää haasteen saatuaan tehdä, lisääjän pyyntöön sekä maksuhäiriömerkintään. Opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ne kysymykset, joita summaaristen asioiden parissa työskentelevät useimmiten kohtaavat, mistä kysymykset voisivat johtua ja onko olemassa keinoja niiden vähentämiseksi. Opinnäytetyön tuloksena syntyneestä oppaasta löytyvät vastaukset niihin kysymyksiin, joita käräjäoikeuden kanssa asioivat ihmiset useimmiten kysyvät.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös kehittää omaa osaamistani. Työskentelen käräjäsihteerinä summaaristen asioiden parissa aina haastehakemuksen saapumisesta sen ratkaisuun saakka, joten vastaan asiaan liittyviin kysymyksiin ja muihin tiedusteluihin. Tämän vuoksi on tärkeitä osata summaaristen velkomusasioiden elinkaari, jotta kansalaisten oikeusturva ei vaarannu.

Opinnäytetyön toteutuksessa on yhdistetty lainopillisen tutkielmatyyppisen opinnäytetyön sekä työelämälähtöisen toiminnallisen opinnäytetyön menetelmiä. Työ jakautuu kahteen

osaan, teoriaosuuteen ja toiminnalliseen osaan. Opinnäytetyön alussa käydään läpi prosessioikeutta yleisesti, jonka jälkeen perehdytään tarkemmin summaaristen asioiden käsittelyyn käräjäoikeudessa. Lisäksi teoriaosuudessa kerrotaan mitä yksipuolisesta tuomiosta saatu maksuhäiriömerkintä tarkoittaa. Työelämään liittyvä toiminnallinen osuus alkaa teoriaosuuden jälkeen ja se koostuu kvalitatiivisesta kyselytutkimuksesta. Viidennessä kappaleessa tehdään tutkimuksen yhteenveto ja johtopäätökset.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön ensimmäinen osuus sisältää teoreettisen pohjustuksen prosessioikeuteen oikeudenalana, jonka jälkeen kerrotaan kattavasti summaarisesta prosessista. Teoriaosuuden lähteinä käytetään lakeja, kuten oikeudenkäymiskaari (4/1734, OK), oikeuskirjallisuutta, hallituksen esityksiä sekä mietintöjä ja lausuntoja. Myös oma kokemukseni summaarisia asioita käsittelevänä käräjäsihteerinä näkyy opinnäytetyössä. Teoreettinen osuus luo oikeudellista taustaa työn toiminnalliselle osuudelle, jossa toteutetaan kvalitatiivinen tutkimus. Opinnäytetyön liitteeksi tulee teoriaa ja toiminnallista osuutta yhdistävä opas summaaristen asioiden useimmiten kysytyistä kysymyksistä.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa toteutettavaa tutkimusta varten laaditaan kyselylomake, joka lähetetään sähköpostitse kymmeneen käräjäoikeuteen. Samaa lomaketta hyödyntäen haastatellaan myös Kanta-Hämeen käräjäoikeuden summaaristen asioiden käräjäsihteeriiä. Tutkimusmenetelmänä toimii kvalitatiivinen tutkimus, koska tavoitteena on tutkia haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia asiakaspalvelutilanteista sekä saada heidän oma näkökulmansa esiin. Tutkimuksesta saadut vastaukset puretaan auki teemojen avulla. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan niitä aineistosta esiin nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle¹. Kyselylomakkeella kerätyt vastaukset kootaan ensin yhteen, jonka jälkeen etsitään toistuvia teemoja ja muodostetaan kokonaiskäsitys käsiteltävänä olevasta aiheesta. Lisäksi analysoinnissa kiinnitetään huomiota niihin vastauksiin, jotka poikkeavat yleisestä mielipiteestä.

1.3 Kanta-Hämeen käräjäoikeus

Käräjäoikeudet käsittelevät rikos-, riita- sekä hakemusasioita ja niitä on Suomessa 1.1.2010 lukien 27. Tällä hetkellä on käynnissä oikeusministeriön hanke, jonka tehtävänä on valmistella ja toimeenpanna viimeistään vuoden 2019 alussa voimaan tuleva käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Hankkeen myötä käräjäoikeuksia olisi 27:n sijasta 20. Uudistuksen tavoitteena on

¹ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 173.

vahvistaa käräjäoikeusverkoston rakennetta sillä tavoin, että oikeusturvan saatavuus ja lainkäytön laatu pystytään turvaamaan muuttuvassa toimintaympäristössä. Kun käräjäoikeuksista muodostetaan hallinnollisesti suurempia kokonaisuuksia, työmäärä ja resurssit on mahdollista jakaa tasaisemmin kuin nykyisin. Oikeushallintoon kohdistuu merkittäviä säästötavoitteita ja menopaineita, joten uudistuksella pyritään vastaamaan myös näihin.²

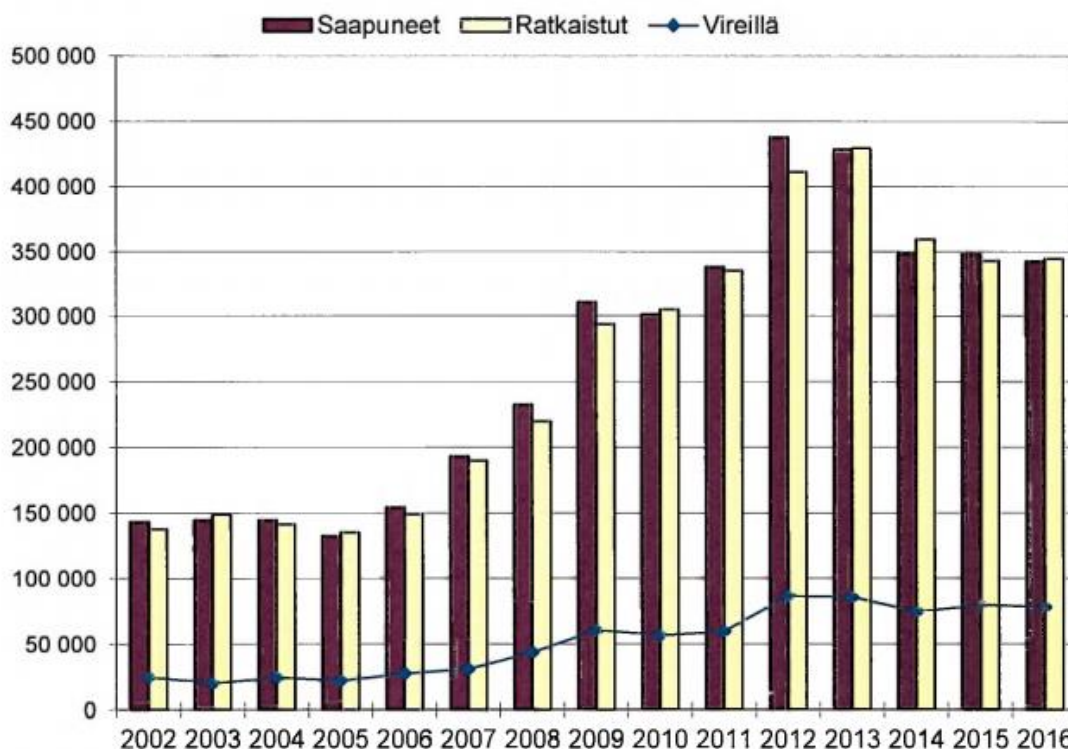
Jokaisella käräjäoikeudella on oma tuomiopiirinsä eli se maantieteellinen alue, jossa tuomioistuimella on oikeus käyttää valtaa. Kanta-Hämeen käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Forssa, Hattula, Humppila, Hämeenlinna, Janakkala, Jokioinen, Tammela ja Ypäjä. Kanta-Hämeen käräjäoikeus on myös yksi maa-oikeusasioita käsittelevistä käräjäoikeuksista ja sen tuomiopiirissä ovat Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen maakunnat. Turun hovioikeus käsittelee Kanta-Hämeen käräjäoikeuden ratkaisuksista tehdyt valitukset riita-, rikos- ja hakemusasioissa. Kanta-Hämeen käräjäoikeuden henkilökuntaan kuuluvat laamanni, yhdeksän kärjätuomaria, maa-oikeusinsinööri, kolme kärjänotaaria, kuusi haastemiestä ja noin 20 toimistohenkilöä eli yhteensä noin 40 henkilökunnan jäsentä.

Vuonna 2016 käräjäoikeuksiin saapui yhteensä 488 033 asiaa eli noin 4000 asiaa vähemmän kuin vuonna 2015. Summaarisia asioita saapui käsiteltäväksi 343 949, joka oli noin 5200 asiaa edellistä vuotta vähemmän (kuvio 1). Summaaristen asioiden määrä on silti korkea huolimatta laskusta, sillä vuonna 2006 saapuneita asioita oli noin 150 000. Asiamäärä on siis yli kaksinkertaistunut tässä ajassa. Vuonna 2016 summaaristen asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 2,8 kuukautta kun se edellisenä vuonna oli 2,7 kuukautta. Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen saapui vuonna 2016 yhteensä 12 351 asiaa, joista summaarisia asioita oli 9161. Käsittelyaika summaarisissa asioissa oli 1,3 kuukautta eli huomattavasti keskiarvoa parempi.³

² Käräjäoikeusverkoston jatkokehittäminen 2016.

³ Ahola, Pajuniemi & Pajukangas 2017, 33, 35, 40, 43.

KÄRÄJÄOIKEUKSIEN SUMMAARISET RIITA-ASIAT

Kuvio 1: Käräjäoikeuksien summaariset riita-asiat (Ahola, Pajuniemi & Pajukangas 2017, 57)

2 Prosessioikeus oikeudenalana

Jotta oikeus voisi toteutua niin hyvin kuin mahdollista, edellytetään, että oikeuslaitoksen puoleen on helppo kääntyä, se toimii tehokkaasti ja asiassa päästään oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Jos ei olisi olemassa lainkäyttöjärjestelmää ja muita lainkäyttöviranomaisia, ai-neellinen oikeus ja sen sanktiot jäisivät käytännössä vaille merkitystä.⁴ Kukaan ei nimittäin pääse oikeuksiinsa vain sillä, että laissa on abstraktisti säädetty, että tietyssä tilanteessa henkilöillä on tietty oikeus. Asianomainen on päässyt reaalisesti lain mukaisiin oikeuksiinsa (access to justice) vasta, kun konkreettisessa tapauksessa oikeus on vahvistettu ja tarvittaessa pantu pakolla täytäntöön. Valtiovallan on huolehdittava siitä, että näin tapahtuu - tätä varten tarvitaan tuomioistuinlaitosta, täytäntöönpanokoneistoa sekä prosessioikeutta.⁵

⁴ Virolainen 2012c, 47.

⁵ Linna 2012, 4.

Oikeudellisena ilmiönä prosessi tarkoittaa laissa säänneltyä tapahtumasarjaa, joka etenee tiettyjen välivaiheiden kautta päämääränä olevaan ratkaisuun. Prosessissa on kaksi päävaihetta: oikeudenkäynti, jossa oikeusseuraamus vahvistetaan, ja pakkotäytäntö eli vahvistetun oikeusseuraamuksen toteuttaminen tarpeen mukaan pakolla. Nämä tehtävät hoitavat kaksi toisistaan riippumatonta viranomaista - tuomioistuimet sekä erityiset täytäntöönpanoviranomaiset.⁶

Oikeudenkäyntimenettelyt jaetaan kolmeen prosessilajiin; siviili-, rikos- ja hallintoprosessiin. Erottelun perusteena on oikeudenkäynnin kohteina olevien asioiden erilaisuus.⁷ Prosessimenettelyä sääntelevistä laeista tärkeimpiä ovat oikeudenkäymiskaari sekä laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997, ROL). Oikeudenkäymiskaari on oikeudenkäyntimenettelyä siviiliasioissa säätelevä yleislaki ja laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa koskee nimensä mukaisesti oikeudenkäyntiä rikosasioissa. Jaottelu ei kuitenkaan ole ehdoton, koska joitakin oikeudenkäymiskaaren säännöksiä (esimerkiksi todistelua ja muutoksenhakua koskevia), sovelletaan myös rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyyn. ROL:n säännöksillä ei kuitenkaan ole välitöntä vaikutusta siviiliasioden oikeudenkäyntimenettelyyn. Edellä mainittujen yleislakien lisäksi Suomen laissa on myös muitakin prosessioikeudellisia säädöksiä. Säädöshierarkkisesti hallintolainkäyttölakia (586/1996, HLL), oikeudenkäymiskaarta ja lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa ylemmällä tasolla prosessioikeutta sääntelee Suomen perustuslain (731/1999, PL) 21 §:n oikeusturvaa koskeva perusoikeussäännös:

”Jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheuttamattomia viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.”⁸

Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 11 §:n mukaan oikeuslähteitä ovat laki ja maantapa, joka ei ole kohtuuton. Näistä pakottavista tai vahvasti velvoittavista oikeuslähteistä lain asema on ensisijainen maantapaan verrattuna. Tuomioistuin voi näin ollen pitää maantapaa oikeusohjeena vain, jos on tiedossa, ettei tapauksen soveltuvaa lain kohtaa ole olemassa. Prosessimenettelyä sääntelevistä laeista tärkeimpiä ovat jo edellä mainitut oikeudenkäymiskaari, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja hallintolainkäyttölaki. Prosessioikeudessa sovelletaan myös

⁶ Virolainen 2012c, 49.

⁷ Hupli 2012, 9.

⁸ Vuorenperä 2009, 5-6.

muita oikeuslähteitä, joita ovat esimerkiksi (prosessi)lakien esityöt, tuomioistuinten ratkaisukäytäntö (erityisesti korkeimman oikeuden prosessioikeutta koskevat ennakkoratkaisut) sekä oikeuskirjallisuudessa esitetyt kannanotot.⁹

2.1 Prosessilajit ja -toimijat

Prosessilajien kolmijaosta huolimatta tuomioistuinorganisaatio on kaksijakoinen. Ei ole olemassa erillisiä tuomioistuimia siviili- ja rikosprosessia varten - sekä riita- että rikosasiat käsitellään samoissa tuomioistuimissa. Yleiset tuomioistuimet ovat kärjäoikeus (KO) alioikeutena, hovioikeus (HO) ylioikeutena sekä korkein oikeus (KKO) ylimpänä oikeusasteena. Kaikki rikosasiat ja yksityisoikeudelliset riita-asiat sekä ne oikeusriidat, joita ei ole nimenomaisesti annettu jonkin tietyn tuomioistuimen tehtäväksi, käsitellään yleisissä tuomioistuimissa.¹⁰

Prosessioikeudessa asianosaisilla tarkoitetaan niitä henkilöitä, joiden nimissä oikeutta käydään. Nimet, joilla asianosaisia kutsutaan, vaihtelevat riippuen prosessilajista.¹¹ Riita-asiassa asianosaisia ovat kantaja ja vastaaja. Kantaja laittaa asian vireille haastehakemuksella, jolla toinen osapuoli haastetaan vastaajaksi. Riita-asioille ominaista on kaksiasiainaissuhde, jossa joku vaatii joltakin toiselta jotakin, ja tuomioistuin ratkaisee tämän erimielisyyden.¹²

Siviiliprosessissa eli riita-asian oikeudenkäynnissä on kyse yksityisoikeudellisen vaateen toteuttamisesta kanteella. Tällaisia riitoja ovat esimerkiksi omistusoikeutta koskeva riita ja velkojan saamisoikeutta koskeva kanne.¹³ Rikosprosessi eli oikeudenkäynti rikosasioissa voidaan määritellä lailla säännellyksi menettelyksi, jossa on esitetty väite tapahtuneesta rikoksesta ja jossa rikoksesta epäillylle (syytetylle) vaaditaan rikoksesta rangaistusta. Rikosprosessiin voidaan katsoa kuuluvaksi myös ennen tuomioistuimessa tapahtuvaa oikeudenkäyntiä edeltävät vaiheet eli poliisin tekemä esitutkinta ja syyttäjän suorittama syyteharkinta.¹⁴

Siviiliprosessissa käsiteltävät riita-asiat jaetaan kahteen päätyyppiin: dispositiivisiin riita-asioihin, joissa sovinto on sallittu, sekä indispositiivisiin riita-asioihin, joissa sovinto ei ole sallittu. Suurin osa riita-asioista on dispositiivisia johtuen aineellisesta siviilioikeudessa vallitsevasta sopimusvapaudesta.¹⁵ Siviiliprosessin päävaiheet kärjäoikeudessa ovat: 1) asia tulee vireille eli haastehakemus saapuu kärjäoikeuteen ja haasteen tiedoksianto, 2) vastaajan vastaus tai passiivisuus, 3) asia mahdollisesti ratkaistaan valmistelua jatkamatta (yksipuolinen

⁹ Vuorenää 2009, 5,8.

¹⁰ Virolainen 2012b, 58.

¹¹ Vuorenää 2009, 9.

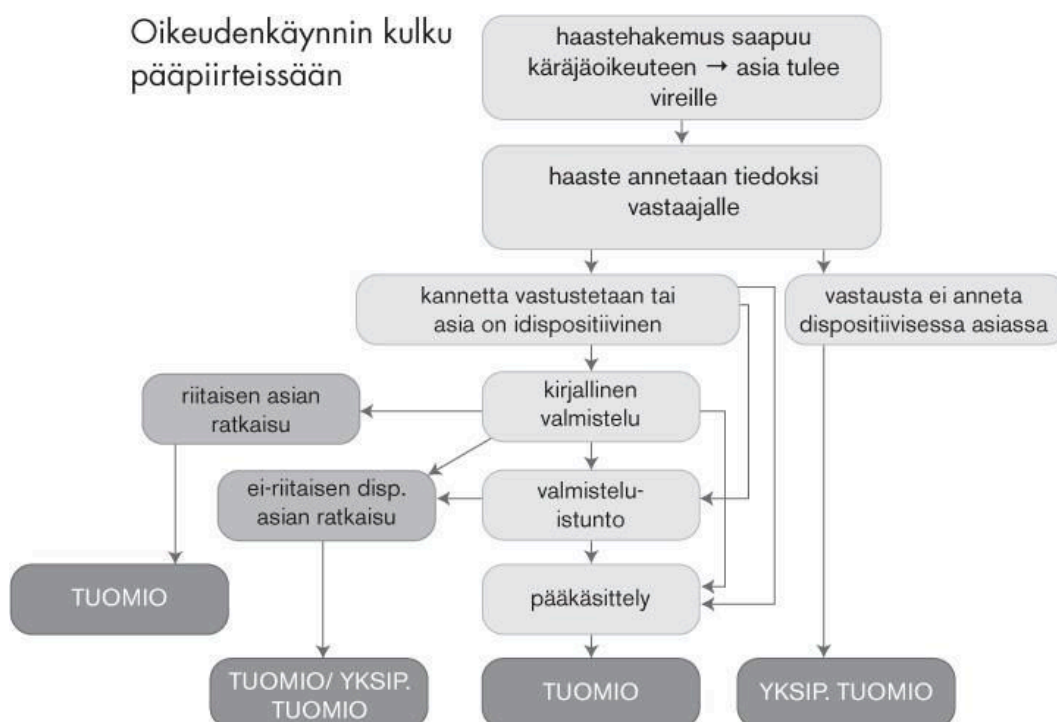
¹² Linna 2012, 28.

¹³ Linna 2012, 4.

¹⁴ Virolainen 2012b, 64.

¹⁵ Vuorenää, 2009, 85.

tuomio), 4) kirjallinen tai suullinen valmistelu ja asian mahdollinen ratkaiseminen valmistelussa, 5) pääkäsittely ja 6) tuomio (kuvio 2). Riita-asiat käsitellään yhden tai kolmen lainoppi-
neen jäsenen eli tuomarin kokoonpanossa. Useimmiten asiat kuitenkin ratkaistaan yhden tuo-
marin kokoonpanossa, koska poikkeusmahdollisuudet kolmen jäsenen kokoonpanosta ovat sen
verran laajoja.¹⁶

Kuvio 2: Siviiliprosessin vaiheet (Linna 2012, 48)

Summaarinen eli suppeatutkintainen prosessi on siviiliprosessin erityinen laji. Erityisillä la-
jeilla tarkoitetaan sellaisia poikkeusluonteisia, tiettyjä tapauksia varten säädettyjä menette-
lymuotoja, joissa lainkäyttöelimen kokoonpano tai asiassa noudatettava menettely poikkeaa
tavallisesta siviilioikeudenkäynnistä. Summaarisia eli suppeatutkintaisia prosesseja käytetään,
kun ratkaistaan riidattomia tai muuten selviä velkomuksia. Tutkinta summaarisessa proses-
sissa on normaalia oikeudenkäyntiä yksinkertaisempaa ja joutuisampaa sekä useimmiten kir-
jallista. Tyypillisiä summaarisia riita-asioita ovat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä maini-
tulla niin sanotulla suppealla haastehakemuksella vireille tulleet asiat, joissa on kysymys rii-
dattoman saatavan perinnästä ja jotka lähes aina päättyvät yksipuolisen tuomion antami-
seen.¹⁷

¹⁶ Linna 2012, 47.

¹⁷ Virolainen 2012b, 63.

Siviiliprosessin erityisiin lajeihin voidaan lukea hakemuslainkäyttö eli oikeudenkäynti niin sanotuissa hakemusasioissa (OK 8 luku). Tällaisia indispositiivisia hakemusasioita ovat esimerkiksi yhteiselämän lopettamista ja avioeroa, lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta sekä lapseksiottamista koskevat asiat ja tietyt holhousasiat. Hakemusasiasa ei ole siviiliprosessille ominaista kaksiasiainaissaissuhdetta, vaan asia tulee vireille oikeussuojaa vastaisen varalle hakevan henkilön hakemuksesta. Tietyissä tapauksissa tuomioistuimen täytyy kuitenkin varata jollekulle toiselle henkilölle tilaisuus tulla kuuluksi hakemuksen perusteella. Mikäli asia osoittautuu kuulemisen jälkeen riitaiseksi, hakemusasiasa tulee siviilijuttu ja sitä käsitellään riita-asiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä.¹⁸

2.2 Prosessioikeuden keskeiset periaatteet

Summaaristen asioiden käsittelyssä ei noudateta prosessioikeuden pääperiaatteita. Tämä johtuu siitä, että summaarinen prosessi poikkeaa huomattavasti tavallisesta siviilioikeudenkäynnistä. Summaarisessa asiassa on kyse riidattomasta, yleensä saatavan perintää, koskevasta asiasta ja se käsitellään kirjallisen valmistelun perusteella lähes aina kansliahenkilökunnan voimin. Kun kyseessä on riidaton saatava, jolle velkoja tarvitsee tuomion ulosottoa varten, ei ole tarvetta järjestää tavallista siviilioikeudenkäyntiä. Jos vastaaja vastaa kanteeseen ja riitauttaa sen, asian käsittely jatkuu tavanomaisena riita-asian oikeudenkäyntinä. Tällöin noudatetaan prosessioikeuden pääperiaatteita, joihin kuuluvat kontradiktorinen periaate, oikeudenkäynnin julkisuuden periaate sekä menettelyn suullisuus-, välittömyys- ja keskityspanaatteet. Siviiliprosessin keskeinen periaate asioissa, joissa sovinto on sallittu, on määräämisperiaate eli dispositiivinen periaate. Sen mukaan asianosaisella on valta päättää, millaista oikeussuojaa hän haluaa. Rikosasioissa ja riita-asioissa, joissa sovinto ei ole sallittu, sovelletaan määräämisperiaatteen vastakohtaa virallisperiaatetta eli offisiaaliperiaatetta. Sen mukaan oikeussuojaa annetaan riippumatta yksityisen henkilön tahdosta.¹⁹

Kontradiktorisella periaatteella eli kuulemisperiaatteella tarkoitetaan sitä, että kummankin osapuolen on saatava tilaisuus lausua joko suullisesti tai kirjallisesti vastapuolen vaatimuksista, väitteistä ja todisteista. Tämä on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kulmakiviä - jollei asianosaisia kuulla, he eivät pysty valvomaan etuaan menettelyssä.²⁰ Kontradiktorista periaatetta ei noudateta summaarisissa asioissa johtuen asian riidattomuudesta. Vastaajalla on kuitenkin oikeus hakea summaarisesta riita-asiasta saatuun yksipuoliseen tuomioon takaisinsaintia, jolloin hän saa mahdollisuuden asian perusteelliseen käsittelyyn. Kuulemisvelvollisuus koskee myös tuomioistuimen viranpuolesta hankkimaa aineistoa eli asianosaisille on va-

¹⁸ Virolainen 2012b, 63-64.

¹⁹ Jokela 2016, 75-76.

²⁰ Linna 2012, 17.

rattava tilaisuus tulla kuulluksi myös tästä oikeudenkäyntiaineistosta. Toisin kuin muut prosessiperiaatteet, kontradiktorinen periaate on ehdoton oikeusperiaate.²¹ Periaatteen noudattamisen ehdottomuus kuitenkin vaihtelee riippuen prosessilajista. Siviiliprosessissa yleensä riittää se, että asianosaiselle varataan mahdollisuus tulla kuulluksi. Rikosprosessissa sen sijaan syytettyä on pääsääntöisesti kuultava ja asianomistajalle periaatteen täyttämiseksi riittää se, että hänelle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi.²² Asianosaisen oikeus tulla kuulluksi luetaan kaikkialla ihmisten perusoikeuksiin. Se on myös taattu useiden maiden perustuslaeissa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Suomen perustuslaissa turvataan oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (PL 21.2 §) ja siinä nimenomaan mainitaan oikeus tulla kuulluksi yhtenä oikeusturvan osatekijänä.²³

Oikeudenkäynnin julkisuus on yksi keskeisimpiä prosessiperiaatteita ja se löytyy sekä Suomen perustuslaista (21.2 §) että kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista (Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus (EIS) 6 artikla 1 kohta ja Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus) 14 artikla 1 kohta)²⁴. Oikeudenkäynnin julkisuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että kenellä tahansa on oikeus ja mahdollisuus saada tieto oikeudenkäynneistä (diaarijulkisuus) sekä käydä seuraamassa suullisia käsittelyjä (käsittelyjulkisuus). Lisäksi jokaisella on julkisuusperiaatteen nojalla oikeus saada tietoa tuomioistuimien tekemistä ratkaisuista (ratkaisujulkisuus) ja tutustua oikeudenkäynneissä kertyneisiin asiakirjoihin (asiakirjajulkisuus).²⁵ Julkisuusperiaatteen oikeus- ja prosessipoliittisena perusteena on pyrkimys tehostaa asianosaisten oikeusturvaa erityisesti rikosasioiden oikeudenkäynneissä. Lisäksi julkinen oikeudenkäynti mahdollistaa sen, että kansalaiset pystyvät seuraamaan tuomioistuinten toimintaa ja kontrolloimaan sitä, jonka kautta luottamus tuomioistuihin kasvaa.²⁶ Laissa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007, YTJulkL) on määritelty julkisuusperiaate, jonka mukaan ”oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntiasiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä”²⁷. Tuomioistuin voi siis määrätä asiakirjat ja käsittelyn salaisiksi, jos kyseisen lain edellytykset tälle täyttyvät.

Vuoden 1993 alioikeusuudistuksessa tulivat voimaan siviiliprosessin suullisuus-, välittömyys- ja keskityspanaatteet. Suullisuusperiaate tarkoittaa nimensä mukaisesti sitä, että oikeudenkäynti tuomioistuimen istunnossa on suullista. Tämän johdosta asianosaiset ja tuomioistuin

²¹ Jokela 2016, 77-78, 80.

²² Vuorenpää 2009, 76.

²³ Jokela 2016, 80-81.

²⁴ Jokela 2016, 89, 95.

²⁵ HE 13/2006.

²⁶ Jokela 2016, 89.

²⁷ YTJulkL 1 luku 1 §.

ovat suorassa puhekontaktissa ja voivat kontrolloida sitä, että kaikki mitä oikeudenkäynnissä sanotaan, tulee myös oikein sanotuksi ja ymmärretyksi. Välittömyysperiaate tarkoittaa sitä, että oikeudenkäyntiaineisto esitetään välittömästi siinä tuomioistuimessa niille tuomareille, jotka ratkaisevat jutun.²⁸ Välittömyyden ajatuksena on se, että jutun ratkaiseva tuomioistuin tai tuomari ottaa ilman välikäsiä vastaan sen oikeudenkäyntiaineiston, jonka perusteella juttu ratkaistaan. Keskitysperiaatteella tarkoitetaan prosessin viemistä läpi mahdollisimman yhtä-jaksoisessa menettelyssä. Käsittelyä ei ole lupa lykätä eli jakaa useampaan erilliseen istuntoon, vaan oikeudenkäyntiaineisto täytyy pyrkiä esittämään tuomioistuimelle ja ratkaisemaan yhdellä kertaa.²⁹

3 Summaarinen prosessi

Jos riita-asia on kantajan mielestä riidaton, oikeudenkäynnin voi aloittaa jättämällä käräjäoikeuteen niin sanotun suppean haastehakemuksen. Suppea haastehakemus on säädetty oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä, jonka mukaan asian tulee koskea tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka häätöä. Tällaisista riidattomista ja yksinkertaisista asioista käytetään nimitystä summaariset asiat. Summaaristen asioiden vireilepanossa ei tarvitse ilmoittaa todisteita eikä liittää asiakirjoja toisin kuin niin sanotussa normaalissa riita-asiaassa. Riittää, että kantaja yksilöi kanteen perustana olevan asiakirjan, kuten laskun. Suurin osa käräjäoikeudessa käsiteltävistä maksuvelvoiteasioista on summaarisia asioita ja kyse on yleensä maksamattomasta sähkö-, luottokortti- tai vuokralaskusta taikka niin sanotusta pikavipistä.³⁰ Summaarisen kanteen motiivina ei ole se, että oikeussuhteen sisältö olisi riitainen tai epäselvä, vaan kantaja tarvitsee vaatimuksestaan tuomion, ulosottoperusteen, saadakseen oikeutensa ulosottomenettelyn kautta pakolla täytäntöön. Vastaajalla on kuitenkin oikeus riitauttaa myös summaarinen asia - haastehakemuksessa oleva ilmoitus asian riidattomuudesta on vain kantajan käsitys.³¹

Summaarisessa menettelyssä asia ratkaistaan kirjallisen valmistelun perusteella. Suppeassa haastehakemuksessa on mainittava asianosaisten yhteystiedot, toimivaltainen tuomioistuin, yksilöity vaatimus ja vaatimuksen peruste sekä asian riidattomuus.³² Jos haastehakemus on vaillinainen, käräjäoikeus pyytää kantajaa täydentämään hakemusta määräajan sisällä. Mikäli kantaja ei tee sitä, käräjäoikeus katsoo haastehakemuksen kelpaamattomaksi.³³ Kun hakemus täyttää suppean haastehakemuksen edellytykset, vastaajalle annetaan tilaisuus lausua kantajan vaatimuksesta. Vastaajalla on haasteen tiedoksiantopäivästä laskien pääsääntöisesti 14

²⁸ Hupli 2012, 23-24.

²⁹ Virolainen 2012a, 183, 194.

³⁰ Linna 2012, 54.

³¹ Hupli 2012, 78.

³² Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 28.

³³ Surakka 2012, 234.

päivää aikaa vastata kantajan vaatimuksiin (14 päivää ei siis ole ehdoton). Erityisestä syystä vastausaikaa on mahdollista saada lisää.³⁴ Haasteessa vastaajalle ilmoitetaan, että kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla, jos vastaaja ei vastaa haasteeseen tai esitä perustetta kiistämislleen taikka jos hän kiistää asian vedoten sellaiseen perusteeseen, jolla ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen. Jos vastaaja kiistää kanteen ja vetoaa perusteeseen, jolla voisi olla vaikutusta asian ratkaisemiseen, asian käsittely siirtyy tavanomaiseen riita-asian oikeudenkäyntimenettelyyn.³⁵

Asian päättyessä yksipuoliseen tuomioon vastaajalla on oikeus hakea takaisinsaintia 30 päivän kuluessa siitä lukien, kun hän on saanut todisteellisesti tiedon yksipuolisesta tuomiosta. Huolimatta takaisinsaintiajasta, yksipuolinen tuomio on täytäntöönpanoperuste ja voidaan näin ollen panna täytäntöön kuin lainvoimainen tuomio. Yleensä velallinen saakin tiedon yksipuolisesta tuomiosta ulosottoviranomaiselta, kun asia etenee perintään. Kantaja voi hakea muutosta tuomioon valittamalla hovioikeuteen.³⁶ Summaarisessa velkomusasiassa annettu yksipuolinen tuomio siirretään tuomiorekisteriin. Sieltä luottotietoyhtiöt saavat tiedot annetuista yksipuolisista tuomioista ja tämän vuoksi yksipuolinen tuomio johtaa maksuhäiriömerkintään.³⁷

3.1 Riidattoman velkomusasian käsittely käytännössä

Riidattoman velkomusasian käsittely on nykyisin lähes kokonaan sähköistä. Suurimmat velkojat, yleensä perintätoimistot, voivat lähettää haastehakemuksensa konekielisenä (E-asiat) käräjäoikeuden tietojärjestelmään, Tuomakseen, käyttämällä elektronista tiedonsiirtojärjestelmää, Santraa. Yksityishenkilöiden ja pienempien perintätoimistojen käytettäväksi otettiin vuonna 2011 käyttöön selaimella toimiva sähköinen asiointipalvelu, jonka kautta velkojalla on mahdollisuus toimittaa haastehakemuksensa käräjäoikeuden käsiteltäväksi (W-asiat). Sähköisen asiointipalvelun kautta on mahdollista myös seurata haastehakemuksen käsittelyä käräjäoikeudessa, hakea ratkaisu palvelun kautta ja siirtää se ulosottoon.³⁸

Noin 70-85 prosenttia summaarisista haastehakemuksista tehdään sähköisten järjestelmien kautta konekielisenä tai asiointiliittymän välityksellä suoraan käräjäoikeuden asianhallintajärjestelmään. Vaikka suurin osa summaaristen riita-asioiden haastehakemuksista tehdään sähköisenä, kuitenkin yhä noin 25-30 prosenttia haastehakemuksista toimitetaan paperisena tai sähköpostin liitetiedostona. Näistä suurin osa on ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan yrityksen tai henkilön tekemiä. Lisäksi enemmistö ammattimaista huoneenvuokraustoimintaa

³⁴ Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 28.

³⁵ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 15.

³⁶ Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 34.

³⁷ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 15.

³⁸ Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 35.

harjoittavista yrityksistä lähettää summaariset haastehakemukset käräjäoikeuteen joko kirje- tai sähköpostina. Vuoden 2016 tietojen mukaan yli 90 prosenttia manuaalisesti kirjattavista haastehakemuksista (S-asiat) oli juridisilta hakijoilta.³⁹

Silloin, kun haastehakemus on tehty konekielisenä tai sähköisen asiointiliittymän kautta, asian tietojen erillistä kirjaamista ei tarvita. Paperisena tai tiedostona vireille tulleet summaariset haastehakemukset täytyy kirjata erikseen käräjäoikeuden asianhallintajärjestelmään, joka vie noin kolme kertaa enemmän työaikaa kuin konekielisenä tai asiointiliittymän kautta lähetetyn haastehakemuksen kirjaaminen. Summaaristen riita-asioiden kantajia onkin kannustettu käyttämään oikeushallinnon sähköisiä järjestelmiä asettamalla niille alhaisempi oikeudenkäyntimaksu. Lisäksi silloin, kun haastehakemus on toimitettu sähköisesti, sen käsittelyn etenemistä voi heti lähettämisen jälkeen seurata asiointipalvelun kautta. Myös tieto tuomion antamisesta toimitetaan velkojan sähköpostiin ja tuomio on saatavissa sähköisesti.⁴⁰

Huolimatta näistä myönteisistä kannustimista, asiointiliittymän käyttö ei ole vuosien varrella merkittävästi kasvanut. Ilmeisesti kannustimet eivät ole olleet riittävän tehokkaita. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että velallinen joutuu lopulta kuitenkin korvaamaan oikeudenkäyntikuluina velkojan suorittaman oikeudenkäyntimaksun sen määrästä riippumatta. On myös mahdollista, että ammattimaiset velkojat eivät ole riittävän tietoisia mahdollisuudesta tehdä summaarinen haastehakemus verkossa ja sen käyttömahdollisuuksista. Asiointipalvelu esimerkiksi sallii tehdä sellaisia haastehakemuksia, joita Santra-tiedonsiirtoyhteydellä ei pysty tekemään. Nämä myönteiset keinot eivät siis ole olleet riittäviä, joten työryhmä ehdottaa mietinnössään *Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017*, että pakottavalla lainsäädännöllä velkojat ohjattaisiin järjestelmän käyttäjiksi.⁴¹

Työryhmän esityksessä ehdotetaan, että oikeushenkilö, ammattimaista perintätoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö, oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja taikka muu elinkeinotoimintaa harjoittava velvoitetaan panemaan vireille summaarista riita-asiaa koskeva haastehakemus käyttäen sähköisiä järjestelmiä. Muulla tavalla toimitettu haastehakemus jätettäisiin tutkimatta. Velvollisuus ei kuitenkaan koskisi luonnollista henkilöä, joka toimii omassa asiassaan. Yksityishenkilön valinnanvapaus haastehakemuksen toimittamisessa tulisi jatkossakin säilyttää. Kaikilla ei ole mahdollisuutta tai osaamista sähköiseen asiointiin, joten kansalaiset joutuisivat eri asemaan tavalla, joka olisi ristiriidassa kansalaisten yhdenvertaisuutta turvaavan perustuslain 6 §:n 2 momentin kanssa. Velvoite sähköiseen asiointiin ei kuitenkaan olisi

³⁹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 16-17.

⁴⁰ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 17, 27.

⁴¹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 27-28.

ehdoton johtuen siitä, että sähköinen asiointi ei ole joka asiassa mahdollista. Kaikkia summaarisia haastehakemuksia ei voi laatia verkkopohjaisen sähköisen haastehakemuksen muotoon, joten ammattitoimijat voisivat myös jatkossa poikkeustapauksissa toimittaa haastehakemuksen paperi- tai tiedostomuotoisena.⁴²

3.2 Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittäminen

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan (OM 16/2013) sisältyy hanke summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämisestä. Uudistamisohjelmassa esitetään, että summaariset riita-asiat siirretään ulosottoviranomaisten käsiteltäväksi tai keskitetään enintään kolmeen käräjäoikeuteen. Lisäksi järjestelmää tulee muuttaa sillä tavoin, että velkoja voi yhdellä ja samalla sähköisellä haastehakemuksella hakea sekä ulosottooperustetta että sen täytäntöönpanoa.⁴³

Oikeusministeriö asetti 6.3.2014 selvitysmiehet kartoittamaan summaaristen riita-asioiden keskittämistä ulosottolaitoksessa tai käräjäoikeuksissa. Selvitysmiehet ehdottivat mietinnössään *Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen 52/2014* summaaristen riita-asioiden siirtämistä käräjäoikeuksista ulosottoviranomaisille. Toisena vaihtoehtona ehdotettiin käsittelyn tehostamista siten, että asioiden käsittely keskitetään muutamaaan käräjäoikeuteen. Selvitysmiesten mukaan käräjäoikeuksien työpanos pitäisi keskittää vain sellaisiin aidosti riitaisiin asioihin, joihin tarvitaan tuomioistuimen ratkaisu. Jos riidattomat velkomusasiat siirrettäisiin ulosottoviranomaisille, vähentyisi kaksinkertainen työ sekä velalliselle aiheutuvat kustannukset. Velallisen oikeusturva ei kuitenkaan vaarantuisi, koska hän voisi kiistää saatavan tai hakea takaisinsaantia, jolloin käsittely siirtyisi käräjäoikeuteen.⁴⁴

Mietinnöstä *Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen 52/2014* pyydettiin lausuntoa 58 eri taholta ja niitä saatiin 51:ltä⁴⁵. Lausunnon antaneista 26 käräjäoikeudesta 19 vastusti summaaristen riita-asioiden siirtämistä ulosottoviranomaiseen. Seitsemän käräjäoikeutta kannatti siirtämistä tietyin edellytyksin tai pitivät sitä mahdollisena vaihtoehtona samalla, kun mietitään nykyjärjestelmän kehittämistä. Lukuun ottamatta Helsingin käräjäoikeutta, käräjäoikeudet vastustivat summaaristen asioiden keskittämistä muutamaaan käräjäoikeuteen.

⁴² Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 49-50.

⁴³ Oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013-2025, 28.

⁴⁴ Rislä 2015, 10.

⁴⁵ Rislä 2015, 5.

Käräjäoikeudet kuitenkin kannattivat sitä, että käsittelyä automatisoidaan ja sähköistetään muun muassa AIPA:n⁴⁶ yhteydessä.⁴⁷

Puoltavia argumentteja ulosottoon siirtämiselle olivat käräjäoikeuksien mukaan muassa se, ettei täytäntöönpanoperusteen antaminen riidattomissa asioissa kuulu tuomioistuimen ydin-tehtäviin. Lisäksi muun kuin kansliahenkilökunnan ratkaistavaksi siirtyy vuosittain vain pieni määrä asioita. Siirto ulosottoon poistaisi myös päällekkäisiä työvaiheita ja maksuja. Ulosottoon siirtoa vastustettiin muun muassa siksi, että oikeusturva heikkenisi. Ongelmallisena pidettiin myös tuomiovallan ja täytäntöönpanon yhdistämistä. Käräjäoikeuksien mukaan nykyinen menettely on toimiva. Mietinnössä ehdotetut kehittämistoimet voidaan toteuttaa käräjäoikeuksissakin ja menettelyjä voitaisiin muutoinkin kehittää nykyiseltä pohjalta.⁴⁸

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström linjasi helmikuussa 2016, että asiassa edetään keskittämällä summaariset riita-asiat enintään kahteen käräjäoikeuteen hovioikeuspiiriä kohden. Oikeusministeriön asettaman työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus lainsäädännön muuttamiseksi siten, että summaaristen riita-asioiden keskittäminen tiettyihin käräjäoikeuksiin on mahdollista. Tämän lisäksi tulisi mahdollistaa se, että velkoja voisi yhdellä ja samalla haastehakemuksella hakea ulosottoperustetta ja täytäntöönpanoa. Tämän ansiosta menettelystä tulisi yksinkertaisempaa ja se tuottaisi myös säästöjä. Työryhmän oli myös laadittava ehdotus lainsäädännöksi, joka velvoittaisi perintäyritykset käyttämään toiminnassaan käräjäoikeuden ja ulosoton sähköisiä järjestelmiä. Lisäksi työryhmän tuli arvioida mahdollisuuksia todisteellisen tiedoksiannon kehittämiseksi. Työryhmän toimikausi oli 15.8.2016-31.1.2017.⁴⁹

Työryhmä valmisteli ehdotuksen *Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017*, jonka mukaan summaaristen riita-asioiden käsittely keskitettäisiin rajoitettuun määrään käräjäoikeuksia. Summaarisia riita-asioita käsittelevät Ahvenanmaan, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet. Käräjäoikeuksien tuomiopiirit määräytyisivät maakuntakohtaisesti ja niistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Keskittäminen lisäisi tehokkuutta ja toiminnallista tuottavuutta. Kun summaarisia riita-asioita käsitteleviä käräjäoikeuksia olisi vähemmän, luultavaa on, että asioiden

⁴⁶ AIPA on oikeusministeriön vuonna 2010 asettama aineistopankkihanke, jossa kehitetään syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten työskentelyä. Pää tavoite on luoda yhtenäinen järjestelmä, jossa syyttäjänvirastot ja yleiset tuomioistuimet käsittelevät sähköisesti kaikki lainkäyttöasioita koskevat toimintonsa asian vireille tulosta sen ratkaisemiseen ja arkistointiin saakka. Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämishanke AIPA 2016.

⁴⁷ Rislä 2015, 16.

⁴⁸ Rislä 2015, 16.

⁴⁹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen eräisiin käräjäoikeuksiin valmisteluun, 2016.

käsittelykäytännöissä ja käsittelyajoissa olevat erot pienenisivät sekä toiminta yhdenmukaisuiksi. Tämä lisäisi kansalaisten yhdenvertaisuutta ja oikeusturvan saatavuutta.⁵⁰

Oikeudellisen perinnän kaksivaiheisuus eli se, että ensin haetaan käräjäoikeudelta ulosottoperustetta ja sen saamisen jälkeen erikseen ulosottoperusteen täytäntöönpanoa ulosottoviranomaiselta, heikentää osaltaan järjestelmän tehokkuutta. Velkojan täytyy laatia kaksi hakemusta ja molempien viranomaisten kirjata asia vireille tulleeeksi omaan tietojärjestelmäänsä. Tästä huolimatta nykyjärjestelmän tuottaman päällekkäisen työn määrä ei kuitenkaan ole merkittävä. Erityisesti siinä tapauksessa, kun haastehakemus on tehty konekielisesti Santra-tiedonsiirtoyhteyden kautta tai asiointiliittymän välityksellä, ja ulosottihakemus ulosoton vastaavien sähköisten järjestelmien kautta, manuaalisia työvaiheita on sekä käräjäoikeudessa että ulosottovirastossa melko vähän.⁵¹

Nykyinen järjestelmä on siis varsin toimiva - jos hakemus tehdään tietojärjestelmän tai asiointiliittymän kautta verkossa, tuomiorekisteriin siirretyn yksipuolisen tuomion tiedot siirtyvät automaattisesti ulosottoon. Sellaisen järjestelmän luominen, jossa käräjäoikeus etukäteen tehdyn hakemuksen perusteella siirtäisi tuomion suoraan ulosottoon, ei juurikaan kehittäisi nykyistä oikeudellista perintää. Siirtämismahdollisuutta enemmän oikeudellista perintää tehostaisi se, että manuaalisesti käräjäoikeuden tiedonhallintajärjestelmään kirjattavat haastehakemukset vähenisivät. Jos summaarinen haastehakemus on tehty paperisena tai toimitettu käräjäoikeuteen sähköpostin liitetiedostona, toimitaan näin myös täytäntöönpanoa pyydettyessä. Sähköisiin haastehakemuksiin siirtyminen johtaisi käytännössä sähköisiin ulosottohakemuksiin. Tämä puolestaan johtaisi hakemusten kirjaamisen yksinkertaistumiseen sekä käräjäoikeudessa että ulosotossa. Työryhmä ei näin ollen ehdota sitä, että velkoja voisi yhdellä ja samalla haastehakemuksella hakea sekä ulosottoperustetta että täytäntöönpanoa.⁵²

3.3 Tiedoksianto

Yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tärkeimpiä periaatteita on kontradiktorinen periaate, joka tarkoittaa vastapuolen kuulemisen periaatetta. Keskeistä periaatteelle on se, että jutun kaikkia osapuolia on kuultava ennen kuin asia voidaan ratkaista. Toisin kuin rikosprosessissa, siviiliprosessissa riittää, että asianosaiselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Velvollisuus noudattaa kontradiktorista periaatetta löytyy perustuslain 21.2 §:stä, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (EIS) 6 artiklasta sekä Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuk-

⁵⁰ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 47.

⁵¹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 28, 38.

⁵² Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 40-41.

sia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) 14 artiklasta.⁵³ Tiedoksianto, jolla tarkoitetaan haasteen, kutsun tai muun asiakirjan saattamista asianosaisen tai muun henkilön tietoon, on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeinen osa - sillä toteutetaan asianosaisen oikeutta tulla kuulluksi⁵⁴. Tiedoksi antamista varten on olemassa erilaisia keinoja, kuten esimerkiksi vastaanottotodistus ja puhelintiedoksianto. Yleiset säännökset tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 11 lukuun⁵⁵.

Tiedoksiantoa koskevan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun pääsisältö on vuodelta 1993. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun myötä luovuttiin asianosaisen vastuulla olleesta tiedoksiantojärjestelmästä. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 1 §:n mukaan tuomioistuimen vastuulle kuuluu tiedoksiannosta huolehtiminen. Tuomioistuim voi antaa tiedoksiannon tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluvan tai haastemiehen tehtäväksi. Samalla on ilmoitettava, milloin tiedoksianto täytyy viimeistään toimittaa. Kun tuomioistuin itse huolehtii tiedoksiannosta, se voi paremmin suunnitella menettelyä ja kontrolloida sen keskitystä kuin jos tiedoksiantovastuu olisi asianosaisilla.⁵⁶ Tuomioistuim voi kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 2 §:n mukaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksiannosta huolehtimisen asianosaisen tehtäväksi, jos tähän tuomioistuimen mielestä on aihetta. Tällöin tuomioistuin antaa asianosaiselle määräpäivän sekä tiedoksiannon toimittamiselle, että tiedoksiantotodistuksen palauttamiselle. Tämä on mahdollista esimerkiksi kiireellisessä riita-asiassa, jossa asianosainen voi mielestään toimittaa tiedoksiannon nopeammin ja varmemmin kuin tuomioistuin.⁵⁷

Toinen oikeudenkäymiskaaren 11 luvun merkittävä uudistus oli se, että siirryttiin käyttämään ensisijaisesti postitse tapahtuvaa tiedoksiantoa entisen haastemiestiedoksiannon sijaan⁵⁸. Haastemiestiedoksiantoa voidaan käyttää vain, jos ensin on yritetty todisteellista posti- tai sähköistä tiedoksiantoa tai/ja puhelintiedoksiantoa siinä onnistumatta. Haastemiestiedoksiantoon voidaan kuitenkin siirtyä suoraan, jos siihen on jokin painava syy, esimerkiksi asian kiireellisyys.⁵⁹ Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 6 §:n mukaan erillistä tiedoksiantoa ei tarvitse toimittaa siinä tapauksessa, että tiedoksi annettava päätös tai määräys ilmoitetaan istunnossa tai kansliassa läsnä olevalle tiedoksiannon vastaanottajalle tai hänen edustajalleen. Tuomioistuimen täytyy kuitenkin pyydettyäessä antaa tai toimittaa hänelle asiakirja, johon päätös tai määräys sisältyy.

⁵³ Vuorenää 2009, 76-77.

⁵⁴ HE 123/2009.

⁵⁵ Lappalainen 2012c, 1095.

⁵⁶ Lappalainen 2012c, 1095.

⁵⁷ Jokela 2012, 522-523.

⁵⁸ Lappalainen 2012c, 1096.

⁵⁹ HE 123/2009.

3.3.1 Saantitodistus ja kirje

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n mukaan, kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, se tapahtuu ensisijaisesti käyttämällä saantitodistusta tai kirjettä. Saantitodistuksella tarkoitetaan sitä, että vastaanottaja käy postitoimipaikassa kuittaamassa saantitodistuksella tiedoksiannon tapahtuneeksi. Kirje puolestaan sisältää vastaanottotodistuksen eli vastaanottaja saa tiedoksi annettavan asiakirjan postitse kotiinsa tai muuhun osoitteeseensa ja palauttaa vastaanottotodistuksen määräpäivään mennessä. Vastaanottotodistuksen sijaan kirjettä voidaan käyttää siinä tapauksessa, jos voidaan olettaa vastaanottajan saavan tiedon sekä palauttavan todistuksen määräpäivään mennessä.⁶⁰

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3a §:n mukaan tuomioistuimen huolehtiessa tiedoksiannosta, voidaan muun asiakirjan kuin haasteen tiedoksianto toimittaa myös tavallisena kirjeenä eli ilman vastaanottotodistusta. Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon asiakirjasta seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun kirje on postitettu. Tavallista kirjelähetystä ei kuitenkaan voi käyttää silloin, kun annetaan tiedoksi kutsua, joka velvoittaa saapumaan henkilökohtaisesti istuntoon.⁶¹

3.3.2 Puhelintiedoksianto

Erityisesti riidattomissa velkomusasioissa on pyritty kehittämään tiedoksiantotoimintaa joustavammaksi ja tehokkaammaksi sekä säästämään kustannuksia. Tästä johtuen 1.6.2010 otettiin käyttöön puhelintiedoksiannot, jonka ansiosta riidattoman velkomusasian haaste on voitu antaa tiedoksi puhelimitse.⁶² Puhelintiedoksianto on säädetty oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3b §:ssä. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3b §:n 2 momentin mukaan puhelintiedoksianto voidaan toimittaa, jos se soveltuu tiedoksiantoon asiakirjan laajuuteen ja laatuun nähden ja jos vastaanottaja saa epäilyksettä tiedon asiakirjasta sekä ymmärtää tiedoksiannon merkityksen. Puhelintiedoksiantoa voidaan käyttää siis vain suhteellisen suppeiden ja yksinkertaisten asioiden tiedoksiantoon.⁶³

Vastaanottajalle täytyy oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3b §:n 3 momentin mukaan ilmoittaa asiakirjasta asia, vaatimus tai velvoite ja sen pääasiallinen peruste, määräaika ja uhka sekä muut tarpeelliset seikat silloin, kun tiedoksianto annetaan puhelimitse. Asiakirja on myös viipymättä tiedoksiannon jälkeen lähetettävä kirjeenä tai sähköisenä viestinä vastaanottajan il-

⁶⁰ Lappalainen 2012c, 1096.

⁶¹ Lappalainen 2012c, 1096-1097.

⁶² Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 38.

⁶³ Lappalainen 2012c, 1097.

moittamaan osoitteeseen, ellei se ole erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta. Verrattuna todisteelliseen postitiedoksiantoon, puhelintiedoksiannon etuna on, että asiaa on mahdollista selittää vastaanottajalle myös vapaamuotoisesti sekä vastata hänen kysymyksiinsä. Vastaanottaja voi olla esimerkiksi sellainen henkilö, joka on ylivelkaantunut ja jonka kyky asioiden hallintaan on heikentynyt.⁶⁴

Puhelintiedoksiannon toimittaa käräjäoikeuden haastemies tai asianomaisen tuomioistuimen virkamies ja tiedoksiannosta on laadittava todistus⁶⁵. Vastaanottajan oikeusturvan ja selkeyden vuoksi on tarpeellista, että puhelintiedoksianto dokumentoidaan. Todistus laaditaan noudattaen soveltuvien osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 17 §:n 1 momentissa säädetään. Todistuksessa täytyy olla ainakin tiedoksiannon ja vahvistuksen lähettämisen päivämäärä sekä tiedoksiannon vastaanottaja ja toimittaja. Jäljennös todistuksesta pitää lähettää vastaanottajalle.⁶⁶ Jos tiedoksianto on toimitettu postitse, vastaanotto- tai saantitodistus toimii tiedoksiantotodistuksena. Vastaanottajan on merkittävä käräjäoikeuteen palautettavaan vastaanottotodistukseen allekirjoitus sekä tiedoksiannon aika ja paikka. Postiliikennettä koskeissa sääöksissä on säädetty tarkemmin saantitodistuksessa vaadittavat tiedot.⁶⁷

3.3.3 Haastemiestiedoksianto

Silloin, kun tiedoksianto ei ole saatu toimitettua postitse saanti- tai vastaanottotodistuksella, puhelimitse tai jos jo ennakolta voidaan pitää todennäköisenä, etteivät nämä tiedoksiantotavat toimi, tiedoksiannon toimittaa haastemies joko henkilökohtaisesti tai sijaistiedoksianto käyttäen.⁶⁸ Haastemiehen toimittamaa tiedoksiantoä käytetään myös silloin, kun tiedoksiannosta huolehtiminen on annettu asianosaiselle. Haastemiehen pyytessä, jokaisella on velvollisuus antaa haastemiehelle tämän pyytämät tiedot henkilöllisyytensä selvittämiseksi. Lisäksi haastemiehillä on oikeus saada viranomaisilta sekä asianomaisilta yhteisöiltä ja laitoksilta tarpeelliset osoite- ja puhelintiedot sekä muut yhteydenottoon tarvittavat tiedot. Heillä on myös oikeus saada poliisilta tarvittaessa virka-apua tiedoksiantotehtävän suorittamiseksi. Tuomioistuimen tai syyttäjän täytyy ilmoittaa haastemiehelle, milloin tiedoksianto on viimeistään toimitettava. Tällä pyritään turvaamaan se, että vastaajalle jää riittävästi aikaa valmistautua asian käsittelyyn sekä estämään käsittelyn aiheeton pitkittyminen. Haastemiehen tehtävänä on suorittaa tiedoksiantoja omalla toimialueellaan, mutta hänellä on kuitenkin oikeus

⁶⁴ HE 123/2009.

⁶⁵ Lappalainen 2012c, 1097.

⁶⁶ HE 123/2009.

⁶⁷ Lappalainen 2012c, 1123.

⁶⁸ Lappalainen 2012c, 1097.

suorittaa niitä myös toimialueensa ulkopuolella. Haastemiesten lisäksi tiedoksiantoon ovat oikeutettuja muun muassa poliisit, syyttäjät, ulosottomiehet, julkiset notaarit, rajavartiolaitokset, vankilanjohtajat ja erikseen tehtävään määrätty virkamiehet.⁶⁹

Summaarisissa riita-asioissa on pyritty lisäämään haastamisen tehokkuutta ja alentamaan kustannuksia mahdollistamisella puhelintiedoksiannot. Pääasiassa summaaristen asioiden puhelintiedoksiannoista vastaavat haastemiehet, koska ihmisten tavoitettavuus on parempi virkajan ulkopuolella ja haastemiehillä on myös yleensä paremmat mahdollisuudet löytää vastaajan toimiva puhelinnumero. Puhelintiedoksiantojen tehostamisen on todettu lisäävän asioiden kiertonopeutta.⁷⁰ Vuonna 2015 summaaristen asioiden tiedoksiantoyrityksiä tehtiin yhteensä 435 728 ja onnistuneiden tiedoksiantojen määrä oli 331 396 eli 76 %. Onnistuneista tiedoksiannoista noin 51 % on toteutettu puhelintiedoksiantona, 27 % haastemiestiedoksiantona ja noin 22 % vastaanottotodistustiedoksiantona.⁷¹

3.3.4 Muita tiedoksiantotapoja

Joskus voi käydä niin, että haastemies ei tavoita henkilöä, jolle tiedoksianto on osoitettu, tai ketään muutakaan henkilöä, jolla olisi oikeus ottaa tiedoksianto hänen puolestaan vastaan. Jos henkilöllä on tiedossa oleva asuinpaikka Suomessa ja olosuhteista voidaan päätellä, että hän välttelee tiedoksiantoa, haastemies voi (siviiliasianssa) toimittaa tiedoksiannon oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä säädetyin tavoin niin sanottuna sijaistiedoksiantona. Sijaistiedoksiannossa haastemies luovuttaa tiedoksi annettavat asiakirjat jollekin vastaanottajan kanssa samaan talouteen kuuluvalla vähintään 15-vuotiaalle henkilölle tai, jos vastaaja harjoittaa liikettä, jollekin liikkeen palveluksessa olevalle. Ellei haastemies tavoita ketään tällaista henkilöä, hän voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle ja lähettämällä tämän jälkeen ilmoituksen postitse vastaanottajalle hänen osoitteellaan. Kun ilmoitus on jätetty postin kuljetettavaksi, tiedoksianto on tapahtunut.⁷²

Sijaistiedoksiannossa ei voida olla varmoja, että henkilö todella saa tiedon annettavasta asiasta. Tästä johtuen laissa on rajattu tämän tiedoksiantotavan ulkopuolelle vastaaja rikosasiassa, eli vastaajalle ei voi rikosasiassa toimittaa haastetta käyttäen sijaistiedoksiantoa, sekä ne rikos- tai riita-asiat, joissa joku on määrätty saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuihin tai muuten suorittamaan jotakin henkilökohtaisesti.⁷³

⁶⁹ Jokela 2012, 530-532.

⁷⁰ Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 49-50.

⁷¹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 20.

⁷² Lappalainen 2012c, 1121.

⁷³ Lappalainen 2012c, 1121.

Jos vastaanottajan tai hänen tiedoksiannon vastaanottamista varten valtuuttamansa asiamiehen olinpaikka ei ole tiedossa, tuomioistuin voi huolehtia tiedoksiannosta kuuluttamalla (OK 11:9-10.) Kuuluttaminen on kuitenkin viimeinen hätävarakeino niissä tapauksissa, joissa tiedoksianto ei saada toimitetuksi muilla tavoilla. Esimerkiksi postitiedoksiannon epäonnistuminen ei ole riittävä peruste kuulutustiedoksiannolle, vaan tuomioistuimen täytyy olla täysin vakuuttunut siitä, että vastaanottajan olinpaikkaa ei tiedetä.⁷⁴ Kuuluttamalla voidaan antaa tiedoksi haaste, kutsu tai kehoitus taikka muu asiakirja, kuten yksipuolinen tuomio. Samoin kuin sijaistiedoksiannossa, kuulutustiedoksianto ei voida käyttää rikosasiassa haasteen tiedoksiannossa eikä silloin, kun joku kutsutaan henkilökohtaisesti saapumaan tuomioistuimeen tai määrätään tekemään jotain henkilökohtaisesti.⁷⁵

Kuulutustiedoksiannossa tuomioistuin laittaa tiedoksi annettavat asiakirjat nähtäville tuomioistuimen kansliaan ja julkaisee Virallisen lehden jonkin kuukauden ensimmäisessä numerossa ilmoituksen asiakirjojen pääasiallisesta sisällöstä sekä siitä, missä asiakirjat ovat nähtävänä. Ilmoitus, jonka tuomioistuin voi julkaista myös sanomalehdessä, laitetaan näkyville tuomioistuimen ilmoitustaululle. Jos vastaanottajaa on samassa asiassa jo aiemmin haettu Virallisen lehden kuulutuksiin, ilmoitusta ei tarvitse julkaista. Tiedoksianto on tapahtunut, kun ilmoitus on julkaistu Virallisessa lehdessä tai, jos sitä ei tarvitse julkaista, kun ilmoitus on laitettu tuomioistuimen kansliassa nähtäville. Siviiliprosessissa kuulutus- ja sijaistiedoksianto ilmentävät tähän prosessilajiin kuuluvaa perusajatusta, ettei vastaajaksi haastettavan katoaminen voi estää hänen vastapuoltaan aloittamasta oikeudenkäyntiä ja pääsemästä näin oikeuksiinsa. Rikosprosessissa vastaajaksi haastettava voi kuitenkin välttelemällä tiedoksianto estää käsittelyn aloittamisen jopa siten, että syytteessä tarkoitettu rikos ehtii vanhentua.⁷⁶

3.3.5 Todisteellisen tiedoksiannon kehittäminen

Oikeusministeriön asettama työryhmä valmisteli ehdotuksen *Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017*. Siinä työryhmä ehdottaa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (sähköinen asiointilaki 13/2013) 18 §: 1 momenttia muutettavaksi sillä tavoin, että asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voitaisiin KaPa-laissa⁷⁷ tarkoitettun tai muun tiedoksianto koskevan suostumuksen perusteella antaa tiedoksi asianosaiselle myös sähköisenä viestinä. Muutoksen myötä, jos henkilö on antanut yleisen suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon (rekisteröity

⁷⁴ Jokela 2012, 533-534.

⁷⁵ Lappalainen 2012c, 1122.

⁷⁶ Lappalainen 2012c, 1122-1123.

⁷⁷ Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016).

KaPa-laissa säädetyllä tavalla), mahdollistuisi myös haasteen antaminen todisteellisesti tiedoksi viestinvälityspalvelussa.⁷⁸

Mahdollisuus antaa haaste tai muu todisteellisesti tiedoksi annettava asiakirja tiedoksi viestinvälityspalveluun ei heikentäisi vastaanottajan oikeusturvaa verrattuna nykyiseen. Tämä johdetaan siitä, että todisteellinen sähköinen tiedoksianto on rinnastettavissa vastaanottovarmuudeltaan postitiedoksiantoon saanti- tai vastaanottotodistusta vastaan. Jos haaste annetaan tiedoksi vastaanottajan viestinvälityspalveluun, tiedoksiannon onnistuminen edellyttää, että vastaanottaja kuittaa asiakirjan vastaanotetuksi ennen kuin avaa sen. Asiakirja olisi siis annettu todisteellisesti tiedoksi asianosaiselle vasta sen jälkeen, kun hän on kuitannut sen vastaanotetuksi. Jos haastehakemusta ei olisi noudettu viestinvälityspalvelusta sähköisen asiointilain 18 §:n 3 momentin mukaisesti seitsemän päivän kuluessa, viestinvälityspalvelu ilmoitaisi tästä tuomioistuimelle. Tuomioistuin ryhtyisi toimenpiteisiin asiakirjan antamiseksi tiedoksi muulla tavoin, kuten puhelin- tai haastemiestiedoksiantona.⁷⁹

Työryhmä ehdottaakin, että sähköisen asiointilain 18 §:n mukainen todisteellinen sähköinen tiedoksianto mainittaisiin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n 1 momentissa. Sähköisen asiointilain mukainen todisteellinen tiedoksianto rinnastuisi näin ollen muihin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun todisteellisiin tiedoksiantotapoihin.⁸⁰ Lisäksi työryhmä ehdottaa puhelintiedoksiannon laajentamista kaikkiin summaarisiin asioihin. Nyt se on rajoitettu vain tietyn määrän saamista koskeviin asioihin. Saatujen kokemusten perusteella voidaan kuitenkin todeta, etteivät oikeusturvasyöt muodostaisi estettä käyttää puhelintiedoksiantoa myös muissa yksinkertaisissa asioissa.⁸¹

3.4 Summaarisen asian ratkaiseminen

Riita-asiassa annettava tavallinen eli aineellinen tuomio perustuu asian selvittämiseen, yksipuolinen tuomio puolestaan asianosaisen passiivisuuteen prosessissa. Yksipuolinen tuomio on sallittu vain dispositiivisessa asiassa eli asiassa, jossa sovinto on sallittu. Jos asianosainen pysyy passiivisena oikeudenkäynnissä, voidaan olettaa, että hän myöntää kanteen oikeaksi. Kun asiassa sovinto on sallittu, riitakysymys on näin ollen selvä.⁸² Kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla ja perusteluissa todetaan vain, että ”Vastaja ei vastannut määräajassa”. Lisäksi

⁷⁸ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 51.

⁷⁹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 51.

⁸⁰ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 53.

⁸¹ Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 12/2017, 41-42.

⁸² Linna 2012, 58.

edellytetään sitä, ettei kanne selvästi ole perusteeton. Tämän kontrollointi on tuomioistuimen vastuulla.⁸³ Lähes kaikki summaariset asiat ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla juurikin siitä syystä, että vastaaja ei vastaa kanteeseen.

Kanne hyväksytään myös siinä tapauksessa yksipuolisella tuomiolla, kun vastaaja vastaa kanteeseen määräajassa ja kiistää sen, mutta ei perustele kiistämistään tai esittää vain sellaisia perusteita, joilla ei ole merkitystä asian ratkaisussa. Jos vastaaja ei omassa asiassaan perustele kanteen kiistämistä, tuomioistuimen ei tarvitse viran puolesta etsiä kiistämisperusteita.⁸⁴ Asia ei riitaudu esimerkiksi silloin, jos vastaaja vastustaa kannetta sillä perusteella, että hänellä ei ole rahaa maksaa laskua. Maksukyvyyttömyydellä ei ole vaikutusta velvollisuuteen maksaa laskut, jotka ovat erääntyneet. Sen sijaan, jos vastaaja vetoaa perusteettomaan maksuvaatimukseen, kantajan vaade on oikeudellisesti merkityksellisellä tavalla riitautettu. Asiassa ei voida enää antaa yksipuolista tuomiota, vaan asiassa jatketaan valmistelua.⁸⁵

Jos vastaaja myöntää kanteen, asiassa annetaan yksipuolisen tuomion sijaan tuomio. Dispositiivisessa riita-asiassa myöntäminen on ilman eri perustetta asetettava tuomion perustaksi. Kanne hyväksytään tällöin myönnettyiltä osin, ellei kyseinen vaatimus ole selvästi virheellinen, mahdoton tai oikeusjärjestyksemme perusteiden vastainen⁸⁶

Kanteesta luopuminen ja kanteen peruuttaminen ovat kaksi eri asiaa ja niillä on erilaiset oikeusvaikutukset. Kanteesta luopuminen merkitsee sitä, että kantaja luopuu samalla lopullisesti oikeudestaan esittää kanteessa tarkoitettua vaatimustaan. Luopumisen seurauksena kanne hylätään ja tällöin tuomion oikeusvoimavaikutus estää sen, ettei kantaja voi nostaa samaa asiaa koskevaa uutta kannetta. Dispositiivisisissa riita-asioissa kanteesta luopuminen tapahtuu useimmiten siten, että kantaja ei saavu asian käsittelyyn tai ei anna häneltä pyydettyä kirjallista lausumaa, jolloin vastaajalla on oikeus vaatia yksipuolista tuomiota kanteen hylkäämiseksi.⁸⁷

Kanteen peruuttaminen tarkoittaa kantajan ilmoitusta siitä, ettei hän ole halukas jatkamaan oikeudenkäyntiä ainakaan sillä kertaa. Tahdonilmaisuuksella kanteen peruuttamisesta kohdistuu siis oikeudenkäynnin jatkamiseen - ei kanteen aineelliseen hyväksyttävyyteen kuten luopuminen. Peruutuksellaan kantaja usein pyrkii siihen, että jutussa ei edettäisi materiaaliseen ratkaisuun asti, vaan että asia jäisi sillensä ja hän voisi myöhemmin tarvittaessa nostaa samasta asi-

⁸³ Hupli 2012, 22.

⁸⁴ Hupli 2012, 23.

⁸⁵ Linna 2012, 59.

⁸⁶ Jokela 2012, 389.

⁸⁷ Jokela 2012, 271.

asta uuden kanteen. Siinä tapauksessa, että vastaaja on jo ehtinyt vastata kanteeseen kanta-
jan peruuttaessa sen, vastaajalla on oikeus vaatia dispositiivisen asian ratkaisemista tuo-
miolla.⁸⁸

Sillensä jääminen tarkoittaa asian raukeamista ja kanne voidaan milloin tahansa panna uudes-
taan vireille. Kanteen peruuttaminen voi kuitenkin olla seuraus siitä, että asianosaiset ovat
kanteen vireilläolon aikana, mutta tuomioistuimen ulkopuolella, päässeet asiassa sovintoon.
Esimerkiksi summaarisissa velkomusasioissa asia jää usein sillensä sen vuoksi, että vastaaja on
maksanut saatavan kantajalle. Jos kuitenkin sovintuista, sillensä jääneestä asiasta nostetaan
uusi kanne, se täytyy tutkia. Aiempi oikeudenkäyntihän päättyi asian raukeamiseen, ei ratkai-
semiseen.⁸⁹

3.5 Oikeudenkäyntimaksut ja -kulut

Oikeudenkäyntikulut voidaan luokitella kahteen pääryhmään: valtiolle suoritettaviin oikeu-
denkäyntimaksuihin ja varsinaisiin asianosaiskuluihin. Valtio perii oikeudenkäyntimaksuja kor-
vauksena oikeuslaitoksen palvelujen käyttämisestä. Asianosaiskuluja puolestaan ovat kaikki
muut kustannukset, joita asianosaiselle aiheutuu oikeudenkäynnin seurauksena.⁹⁰

Oikeudenkäyntimaksuista säädetään tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015, MaksuL) sekä sen
nojalla annetussa oikeusministeriön asetuksessa eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista
(1744/2015, MaksuA). Maksut ovat määriltään kiinteitä ja sen suuruus riippuu asian tai suori-
tettavan toimenpiteen laadusta sekä oikeusasteesta. Maksut nousevat mitä ylempi tuomiois-
tuin on.⁹¹

Käräjäoikeuden oikeudenkäyntimaksut 1.1.2016 lukien ovat:

Yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sil- lensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia, jota koskevat tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään	65 euroa
Muu yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia	86 euroa
Vastaajan riitauttama oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu asia	250 euroa

Taulukko 1: Tuomioistuinmaksut (Tuomioistuinten maksut 2016)

⁸⁸ Hupli 2012, 90.

⁸⁹ Hupli 2012, 90.

⁹⁰ Lappalainen 2012a, 779-780.

⁹¹ Lappalainen 2012a, 779.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8c §:n mukaan velkomus- ja häätöjutuissa, jotka ratkeavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:n tai 5 luvun 14 §:n nojalla vastaajaa vastaan yksipuolisella tuomiolla, tuomioistuimen täytyy viran puolesta arvioida vastapuolen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä. Arviossa tulee huomioida haastehakemuksen edellyttämä työn tarpeellisen työn määrä, saatavan suuruus ja välttämättömät kulut. Tällaisella kulukorvausjärjestelmällä on pyritty pitämään summaaristen velkomus- ja häätöasioiden kulut kurissa.⁹²

Vuoden 1999 kulu-uudistuksessa pidettiin tärkeänä, että summaaristen asioiden oikeudenkäyntikulujen määrä saman tyyppisissä asioissa olisi mahdollisimman yhdenmukainen. Tästä johtuen oikeusministeriö valtuutettiin antamaan tarkempia määräyksiä 8c §:n mukaan tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrien perusteista. Määräyksissä oli tarkoitus osoittaa, mitä toimenpiteitä oikeudellisessa perinnässä yleensä pidetään sillä tavoin tarpeellisina, että ne ovat korvattavia oikeudenkäyntikuluja. Lisäksi tuli huomioida perintätoiminnan yleiskulut ja kohtuullinen palkkio tehtävästä.⁹³

Oikeusministeriön antaman asetuksen mukaan oikeudenkäyntikulut tuomitaan asian vaatiman työmäärän perusteella joko perustaksan tai korkean taksan mukaisesti. Kun asia on tavanomainen, oikeudenkäyntikulut tuomitaan perustaksan mukaan. Sen sijaan, jos asia on tavanomaista vaativampi, oikeudenkäyntikulut tuomitaan korkean taksan mukaan. Tavanomaista vaativampana asiaa voidaan pitää silloin, kun asiassa on käyty sovintoneuvotteluja tai haastehakemuksen laatiminen on vaatinut erityistä oikeudellista asiantuntemusta. Myös silloin, jos samaan haastehakemukseen on kerätty useilta eri velkojilta kantajalle siirtyneitä saatavia, oikeudenkäyntikulut voidaan tuomita korkean taksan mukaisesti.⁹⁴

Vastaajan maksettavaksi vaaditut oikeudenkäyntikulut tuomitaan vaatimuksen mukaisesti - kuitenkin korkeintaan perustaksan tai korkean taksan määräisinä velan pääoman määrän mukaan seuraavasti:

	Velan pääoma alle 300 euroa	Velan pääoma vähintään 300 euroa mutta enintään 1000 euroa	Velan pääoma yli 1000 euroa tai häätö
Perustaksa	50 euroa	80 euroa	110 euroa
Korkea taksa	80 euroa	120 euroa	160 euroa

Taulukko 2: Tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä (OikMA 1311/2001 3 §)

⁹² Lappalainen 2012a, 785-786.

⁹³ Jokela 2015, 423.

⁹⁴ OikMA 1311/2001 2 §.

Taksoihin lisätään vaadittaessa kantajalta perittävä oikeudenkäyntimaksu. Siinä tapauksessa, että kantaja ei ole vaatinut oikeudenkäyntikuluja, niitä ei tuomita. Perustaksan ja korkean taksan mukaisiin oikeudenkäyntikuluihin sisältyy palkkio oikeudenkäyntiä varten suoritetuista toimenpiteistä. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi asian vastaanottaminen, osoitetietojen tarkistaminen sekä haastehakemuksen laatiminen ja toimittaminen tuomioistuimelle. Ne kattavat myös kaikki velkojalle aiheutuneet yleiskulut, esimerkiksi tietoliikenneyhteys-, postitus- ja kopiointikulut. Lisäksi taksoihin sisältyy tavanomaiset kulut, kuten mahdollinen arvonnalisävero.⁹⁵

3.6 Takaisinsaanti

Siviiliprosessin laillisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen kuuluu asianosaisten oikeus hakea muutosta. Muutoksenhakuoikeuden edellytyksenä on, että tuomioistuinelaitos on organisoitu oikeusaste- eli instanssijärjestykseen. Alemman tuomioistuimen ratkaisuun haetaan näin ollen muutosta ylemmältä tuomioistuimelta. Tuomioistuimilla on itseoikaisukiello eli ne eivät itse tutki omista ratkaisuksistaan tehtyjä muutoksenhakuja tai havaitsemiaan virheitä. Tähän on kuitenkin säädetty poikkeuksia, jotka koskevat selviä kirjoitus- ja muita teknisluontoisia virheitä sekä asianosaisen passiivisuuteen perustuvaa yksipuolista tuomiota, johon haetaan muutosta sen antaneelta tuomioistuimelta.⁹⁶

Takaisinsaanti, josta säädetään oikeudenkäymiskaaren 12 luvussa, on varsinainen muutoksenhakeino yksipuolista tuomiota vastaan. Asianosainen, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, ei siis saa valittaa siitä hovioikeuteen vaan hänen on haettava takaisinsaantia siinä tuomioistuimessa, joka on yksipuolisen tuomion antanut.⁹⁷ Takaisinsaantimuotoinen muutoksenhaku pohjautuu yksipuolisen tuomion sanktioluonteeseen. Yksipuolinen tuomio perustuu poissaoloon tai vastaavaan laiminlyöntiin eikä näyttökysymystä ole tutkittu, joten takaisinsaannin ansiosta tappiopuoli saa mahdollisuuden asian perusteelliseen käsittelyyn. Takaisinsaannilla voidaan myös saada korjaus tilanteeseen, jossa yksipuolinen tuomio on annettu, vaikka asianosaisella on ollut laillinen este.⁹⁸

Takaisinsaantia on haettava kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä lukien, kun takaisinsaannin hakija on todisteellisesti saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta. Yksipuolisen tuomion tiedoksianto kuuluu pääsääntöisesti sille asianosaiselle, jonka hyväksi yksipuolinen tuomio on annettu.⁹⁹ Tuomioistuimen on kuitenkin siinä tapauksessa huolehdittava yksipuolisen tuomion

⁹⁵ OikMA 1311/2001 3-4 §.

⁹⁶ Hupli 2012, 127.

⁹⁷ Hupli 2012, 143.

⁹⁸ Lappalainen 2012b, 1028.

⁹⁹ Hupli 2012, 143.

tiedoksi antamisesta, jos yksipuolisessa tuomiossa saaminen on määrätty maksettavaksi sen vakuutena olevasta kiinteästä omaisuudesta tai jos se, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, on siinä velvoitettu suorittamaan valtiolle korvausta oikeusapulain (257/2002) nojalla (OK 12:14.2). Nämä poikkeukset johtuvat julkisesta intressistä saada mahdollisimman pian selko yksipuolisen tuomion lainvoimasta.¹⁰⁰

Määrääjän lisäksi hakijan on noudatettava oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15.2 §:n mukaisia määräyksiä hakemuksen sisällöstä. Jos yksipuolinen tuomio on annettu sen vuoksi, että asianosainen ei ole määrääjässä antanut häneltä pyydettyä kirjallista vastausta tai saapunut istuntoon, hakemuksessa on mainittava sellainen syy yksipuolisen tuomion kumoamiselle tai muuttamiselle, jolla olisi voinut olla merkitystä asiaa ratkaistaessa.¹⁰¹ Takaisinsaantihakemuksen perusteilta edellytetään näin ollen samaa tasoa kuin mitä vaaditaan kirjalliselta vastaukselta, jotta vastaus estäisi yksipuolisen tuomion antamisen. Jos yksipuolinen tuomio on annettu sen vuoksi, ettei asianosainen ole antanut häneltä pyydettyä kirjallista lausumaa, josta ilmenee hänen kantansa pyynnössä esitettyihin kysymyksiin, hänen kantansa tulee ilmetä hakemuksesta.¹⁰² Hakemuksen on siis sisällettävä jotakin sellaista, mikä olisi aikanaan estänyt yksipuolisen tuomion antamisen. Jos hakemus ei täytä näitä vaatimuksia, tuomioistuimen on kehoitettava hakijaa korjaamaan puutteet määrääjässä uhalla, että hakemus jätetään muuten tutkimatta. Hakijalle on samalla kerrottava, millä tavalla hakemus on puutteellinen.¹⁰³

3.7 Yksipuolisen tuomion seuraukset luottotietoihin

Summaarisista asioista annetut yksipuoliset tuomiot vaikuttavat luottotietoihin. Luottotietolain (527/2007) 4 luvun 13 §:n mukaan summaarisessa velkomusasiassa annettu yksipuolinen tuomio johtaa maksuhäiriömerkintään luottotietorekisterissä. Muut tuomioistuimissa saadut suoritustuomiot kuin yksipuoliset tuomiot eivät rekisteröidy maksuhäiriötietoihin. Jos saatava siis on ollut riittävä ja siitä on riidetty tuomioistuimessa, ei saatavan hyväksyminen tuomiossa aiheuta sellaisenaan maksuhäiriömerkintää. Asia ilmenee luottotiedoista vasta, kun tuomiota on yritetty panna täytäntöön ja ulosotto on ollut tulokseton.¹⁰⁴ Maksuhäiriömerkinnän perusteella velkojat voivat arvioida luotonannon riskejä ja olla myöntämättä luottoa jo maksukyvyttömälle velalliselle. Maksuhäiriömerkintä onkin tehokas tapa torjua lisävelkaantumista.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Lappalainen 2012b, 1030.

¹⁰¹ Lappalainen 2012b, 1030.

¹⁰² Huoli 2012, 144.

¹⁰³ Lappalainen 2012b, 1030-1031.

¹⁰⁴ Bräysy 2013, 39.

¹⁰⁵ Savela, Heikkinen & Teivaanmäki 2014, 129.

Luottotietolaki tuli voimaan 1.11.2007. Laissa säädetään muun muassa siitä, millaisia tietoja luonnollisista henkilöistä (henkilöluottotiedot) ja yrityksistä (yritysluottotiedot) voidaan tallentaa luottotietorekisteriin ja kauanko tietoja voidaan rekisterissä säilyttää. Luottotietolain pääasiallisena sääntelykohteena ovat yritykset, jotka tuottavat luottotietoja ulkopuolisten käyttöön.¹⁰⁶ Luottotietolain tarkoituksena on luottotietolain 1 luvun 2 §:n mukaan varmistaa luotettavien luottotietojen saatavuus, turvata luottotietojen käsittelyssä yksityisyyden suoja, turvata luonnollisten henkilöiden ja yritysten oikeus tulla arvioituiksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella sekä edistää hyvää luottotapaa.

Luottotiedoilla tarkoitetaan luottotietolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan tietoja, jotka koskevat luonnollisen henkilön tai yrityksen maksukykyä tai maksuhalukkuutta, taikka jotka muulla tavalla kuvaavat henkilön tai yrityksen kykyä vastata sitoumuksistaan. Maksukyvulla viitataan henkilön tai yrityksen kykyyn pitää taloutensa tasapainossa sillä tavoin, että tämä pystyy huolehtimaan luottonsa asianmukaisesti. Osatekijänä maksukykyyn liittyy myös luotonhakijan taloudellinen asema. Maksuhalukkuudella puolestaan viitataan maksukykyä laajemmin maksutapaan sekä henkilön tai yrityksen huolellisuuteen maksuvelvoitteidensa hoidossa.¹⁰⁷

Luottotietotoiminta on itsenäisenä elinkeinona harjoitettavaa liiketoimintaa, jossa luottotietoja kootaan ja annetaan ulkopuolisten käyttöön. Suomessa luottotietotoimintaa ja riskienhallintapalveluja harjoittavia sekä luottotietorekistereitä ylläpitäviä yrityksiä ovat Suomen Asiakastieto Oy ja Bisnode Finland Oy:n ylläpitämä Soliditet-rekisteri.¹⁰⁸

Kuluttajansuojalain (38/1978, KSL) 7 luvussa on säädetty kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimisesta luottokaupassa. Luotonantajalla on kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n mukaan velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus ennen kuin luottosopimus tehdään sekä ennen luoton määrän tai luottorajan merkittävää korottamista. Luotonantajan on yleensä tarkistettava vähintään se, onko luotonhakijalla maksuhäiriömerkintöjä luottotietorekisterissä. Tämä johtuu Euroopan Unionin kulutusluottodirektiivistä, jolla pyritään edistämään vastuullista menettelyä luotonannossa sekä ehkäisemään ylivelkaantumista. Kuluttajansuojalain 7 luvun 3 §:n mukaan kuitenkin siinä tapauksessa, että kyseessä on kertaluottosopimus, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta ja jossa ei peritä korkoa vaan ainoastaan vähäisiä maksuja, luotonantajalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta tarkistaa kuluttajan luottokelpoisuutta.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Lindström 2014, 15.

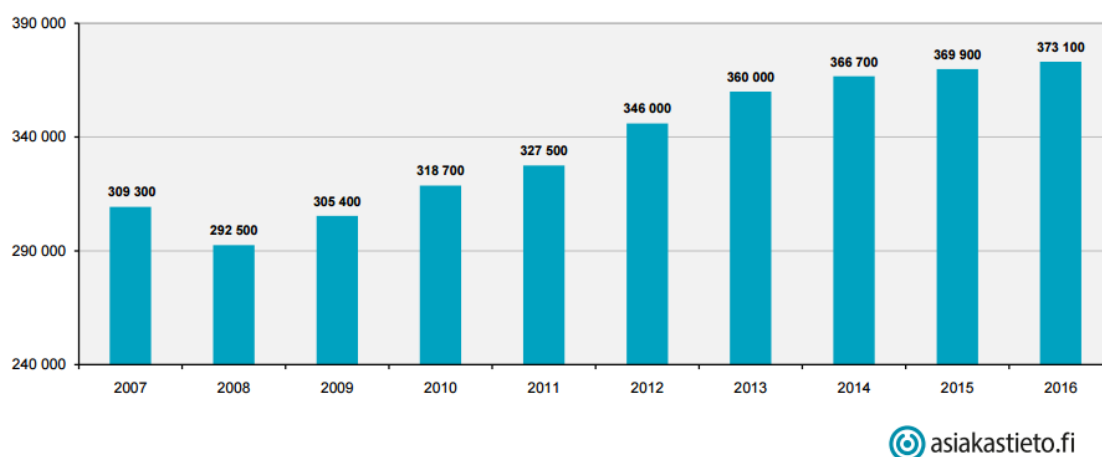
¹⁰⁷ HE 241/2006.

¹⁰⁸ Niemi 2014, 44-45.

¹⁰⁹ Lindström 2014, 14.

Yksipuolisesta tuomiosta johtuva maksuhäiriömerkintä ei pysy ikuisesti - vanhenemisaika vaihtelee pääsääntöisesti kahdesta neljään vuoteen. Maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaikat on määritetty erikseen luonnollisten henkilöiden ja yritysten osalta. Luottotietolain 4 luvun 18 §:n mukaan luonnollisten henkilöiden maksuhäiriömerkintä säilyy käräjäoikeuden riidattomasta velkomustuomiosta ja yksipuolisesta tuomiosta kolme vuotta. Säilytysaika lyhenee kahteen vuoteen, jos lasku maksetaan eikä luottotiedoissa ole muita merkintöjä. Säilytysaika puolestaan pitenee siinä tapauksessa neljään vuoteen, jos sen aikana tulee uusia maksuhäiriömerkintöjä.¹¹⁰ Maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden määrä on kasvanut joka vuosi vuodesta 2008 lähtien. Vuoden 2016 lopussa 373 100 henkilöllä Suomessa oli maksuhäiriömerkintä. Se on 3100 suurempi kuin vuosi sitten. Vuonna 2008 maksuhäiriömerkintä oli 292 500 henkilöllä eli määrä on kasvanut 80 600:lla vuoteen 2016 verrattuna (kuvio 3).

HENKILÖT, JOILLA ON MAKSUHÄIRIÖ 2007-2016 PERSONS WITH PAYMENT DEFAULTS 2007-2016

Kuvio 3: Henkilöt, joilla on maksuhäiriö 2007-2016 (Tilastopaketti maksuhäiriöistä 2016)

¹¹⁰ Niemi 2014, 50.

4 Tutkimus summaaristen asioiden yhteydenotoista

Opinnäytetyössä toteutettiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena oli selvittää summaarisia asioita koskevia yhteydenottoja, niiden syitä sekä sitä, onko samankaltaisten yhteydenottojen vähentämiseksi olemassa keinoja. Tutkimuksessa haastateltiin sähköpostitse kyselylomaketta (liite 1) hyödyntäen käräjäoikeuksien summaarisia asioita käsitteleviä henkilöitä. Lisäksi haastateltiin Kanta-Hämeen summaaristen asioiden käräjäsihteeriä käyttäen samaa kyselylomaketta. Tutkimuksen tuloksena syntyi opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun (liite 2).

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita eikä ainoastaan todentaa olemassa olevia väittämiä. Tyypillisiä piirteitä kvalitatiiviselle tutkimukselle ovat kokonaisvaltainen tiedonhankinta, ihmisen suosiminen tiedonkeruussa ja kohdejoukon tarkoituksenmukainen valitseminen. Lisäksi tyypillistä on laadullisten menetelmätapojen käyttö aineiston hankinnassa eli suositaan sellaisia keinoja, joissa tutkittavien näkökulma ja ääni pääsevät esille. Täydentävän tiedon hankinnassa voidaan käyttää apuna myös lomakkeita ja testejä.¹¹¹ Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käytettiin opinnäytetyössä edellä mainittujen syiden vuoksi - tavoitteena oli nimenomaan tutkia todellisia kokemuksia asiakaspalvelutilanteista ja saada haastateltavien oma näkökulma esiin.

4.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusta varten laadittiin kyselylomake, joka lähetettiin sähköpostitse kymmeneen käräjäoikeuteen. Samaa lomaketta käyttäen haastateltiin henkilökohtaisesti myös Kanta-Hämeen summaaristen osaston käräjäsihteeriä. Kyselyyn osallistuneet käräjäoikeudet valittiin melko sattumanvaraisesti, kuitenkin niin, että suurimmat käräjäoikeudet lukeutuivat joukkoon. Tämä sen vuoksi, että niissä käsitellään paljon summaarisia asioita ja oletettavasti heille on sen myötä kertynyt runsaasti kokemusta erilaisista asiakaspalvelutilanteista. Tutkimukseen vastasivat Espoon, Helsingin, Hyvinkään, Pirkanmaan, Pohjois-Savon, Tuusulan, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet.

Tutkimuksen toteutustapana toimivat kyselylomake sekä henkilökohtainen haastattelu. Aineistoa haluttiin saada muistakin käräjäoikeuksista kuin Kanta-Hämeen käräjäoikeudesta, joten sähköpostitse lähetettävä kysely oli tähän tarkoitukseen henkilökohtaista haastattelua tehokkaampi keino. Tutkimuksessa toteutettiin kuitenkin myös yksi henkilökohtainen haastat-

¹¹¹ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157, 160.

telu Kanta-Hämeen käräjäoikeuden summaaristen asioiden käräjäsihteerille. Haastattelu toteutettiin strukturoituna haastatteluna eli lomakehaastatteluna käyttäen samaa lomaketta kuin sähköpostitse toteutetussa kyselyssä. Tämä mahdollisti tutkimuksessa saatujen vastauksen keskinäisen vertailun. Henkilökohtaisesti toteutetussa haastattelussa on monia etuja verrattuna esimerkiksi sähköpostihaastatteluun. Se esimerkiksi antaa enemmän mahdollisuuksia tulkita sekä selventää vastauksia. Lisäksi vastaaja on helpompi saada mukaan tutkimukseen, kun se toteutetaan henkilökohtaisena haastatteluna.¹¹²

Kyselylomakkeen laadinnassa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että se on selkeä, kysymykset ovat melko lyhyitä eikä niihin sisälly kaksoismerkityksiä. Silloin, kun halutaan päteviä tuloksia, kysymykset on laadittava niin, että ne merkitsevät samaa kaikille vastaajille. Kysymykset on myös syytä pitää lyhyinä, koska niitä on helpompi ymmärtää kuin pitkiä. Perusohjeena lomakkeen laadinnassa voidaan pitää sitä, että yleisimmät kysymykset sijoitetaan lomakkeen alkuun ja spesifiset loppuun. Myös helpoimmin vastattavia kysymyksiä on hyvä sijoittaa lomakkeen alkupuolelle.¹¹³

Kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa auttoi oma kokemukseni summaaristen asioiden käräjäsihteerinä. Tiesin lomaketta laatiessani, millaisiin kysymyksiin haluan tutkimuksessa saada vastauksia. Lomakkeen alussa kerroin kyselyn tarkoituksesta ja tärkeydestä sekä sen merkityksestä opinnäytetyön toteutukselle. Seuraavaksi ennen varsinaisia kysymyksiä tiedusteltiin vastaajan taustatietoja, kuten nimeä, asemaa/ammattia sekä työkokemusta. Lomakkeen lopussa kerrottiin kuitenkin, ettei vastaajan nimeä mainita opinnäytetyössä. Tämä siksi, että vastaaja säilyttää anonymiytensä julkaistavassa opinnäytetyössä.

Kyselylomakkeessa käytettiin vain avoimia kysymyksiä, koska tarkoituksena oli selvittää vastaajien omia kokemuksia summaaristen asioiden asiakaspalvelusta. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden kertoa, mitä hänellä oikeasti on mielessään toisin kuin monivalintatyyppiset kysymykset, joissa vastausvaihtoehdot ovat valmiina. Avointen kysymysten etuna on myös se, että ne osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta sekä sen, mikä on keskeistä tai tärkeää vastaajien ajattelussa.¹¹⁴

Tutkimuksessa haluttiin saada tietoa summaaristen asioiden asiakaspalvelusta, erityisesti asiakkaiden yhteydenotoista - millaisia ne ovat, mistä ne saattavat johtua ja onko niiden vähentämiseksi tehtävissä jotakin. Ennen näitä tutkimuksen kannalta oleellisia kysymyksiä, lo-

¹¹² Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 200-201.

¹¹³ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 197-198.

¹¹⁴ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 196.

makkeessa kysyttiin taustatietoja summaaristen asioiden asiakaspalvelusta. Kysymykset koskivat yhteydenottojen määrää, niiden tapaa sekä sitä, kuinka työllistäviä ne ovat. Näiden kysymysten kautta haluttiin saada tietoa summaaristen asioiden asiakaspalvelusta yleisesti.

Tutkimuksessa saadut vastaukset purettiin teemojen avulla auki. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan niitä aineistosta esiin nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle¹¹⁵. Kyselylomakkeella kerätyt vastaukset koottiin yhteen ja niistä etsittiin toistuvia teemoja. Näin pystyttiin muodostamaan kokonaiskäsitys käsiteltävänä olevasta aiheesta. Myös yleisestä mielipiteestä poikkeaviin vastauksiin kiinnitettiin huomiota. Vastauksia analysoitaessa oli helppo huomata niissä toistuvat teemat. Summaarinen prosessi on sama käräjäoikeudesta riippumatta, joten oli jo etukäteen melko selvää, että tutkimuksesta saadut vastaukset tulevat olemaan jokseenkin samanlaisia. Joitakin poikkeavuuksia vastauksissa kuitenkin oli - tämä toi mielenkiintoa tulosten analysointiin. Esimerkiksi kysymys, jossa kysyttiin voiko yhteydenottojen vähentämiseksi tehdä jotakin, toi esiin sen, että joissakin käräjäoikeuksissa on tällä hetkellä käytössä keinoja yhteydenottojen vähentämiseksi.

Tutkimuksen reliabiliteetilla eli luotettavuudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Silloin kun tutkimus on luotettava, se tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia.¹¹⁶ Opinäytetyössä toteutetussa tutkimuksessa kyselylomake lähetettiin kymmeneen käräjäoikeuteen, jonka lisäksi suoritettiin yksi henkilökohtainen haastattelu. Tutkimuksesta saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina, koska vastauksia saatiin yhdeksästä käräjäoikeudesta eli vastausprosentti oli 82 %. Suurin osa kyselyyn osallistuneista oli täyttänyt lomakkeen huolellisesti ja siihen paneutuen, joten vastauksista saatiin riittävästi tietoa tutkimuksen toteuttamiseksi. Jos tutkimuksen osallistumisprosentti olisi jäänyt pieneksi ja/tai lomakkeet olisivat olleet huonosti täytettyjä, se olisi vaikuttanut negatiivisesti tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikutti myös se, että tutkimukseen osallistui käräjäoikeuksia eri puolilta Suomea. Näin saatiin asiakaspalvelukokemuksia laajalta alueelta eikä jääty vain yhden tai kahden käräjäoikeuden vastausten varaan.

Tutkimuksen validiteetti eli pätevyys tarkoittaa käytetyn mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoituskin. Erityisesti silloin, kun tutkimusmenetelmänä käytetään kyselylomaketta, lomakkeen kysymykset on laadittava huolellisesti väärinymmärrysten välttämiseksi.¹¹⁷ Käräjäoikeuksille toteutetun tutkimuksen pätevyyttä voidaan pitää hyvänä. Lomakkeen kysymykset laadittiin huolella, ja saadut vastaukset osoittivat, että ne oli myös ymmärretty siten kuin oli tarkoituskin. Tutkimuksessa saatiin vastaus tutkimusongelmaan eli

¹¹⁵ Hirsjärvi & Hurme 2011, 173.

¹¹⁶ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226.

¹¹⁷ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226-227.

siihen, millaisia summaarisiin asioihin liittyviä yhteydenottoja käräjäoikeuksiin tulee, mitä syitä näihin yhteydenottoihin on sekä onko samankaltaisten yhteydenottojen vähentämiseksi olemassa keinoja.

4.2 Tutkimuksen tulokset

Sähköpostitse lähetettyyn kyselyyn vastasi kahdeksan käräjäoikeutta kymmenestä eli vastausprosentiksi tuli 80 %. Lisäksi tutkimuksessa haasteltiin Kanta-Hämeen käräjäoikeuden summaaristen asioiden käräjäsihteeriä. Vastauksia kertyi kuitenkin yhdeksän sijasta 12 kappaletta sen vuoksi, että yhdestä tutkimukseen osallistuneesta käräjäoikeudesta tuli kolme vastausta sekä toisesta kaksi. Kyselylomakkeen aluksi kysyttiin vastaajan taustaa, jonka jälkeen alkoivat seitsemän varsinaista kysymystä. Kaikki tutkimukseen vastanneet ovat summaaristen asioiden parissa työskenteleviä käräjäsihteereitä. Heidän työkokemuksensa käräjäoikeudessa vaihteli 35 vuodesta vuoteen.

Lomakkeen ensimmäisissä kysymyksissä tiedusteltiin summaarisia asioita koskevien yhteydenottojen määrää ja tapaa. Saatujen vastausten perusteella yhteydenottoja tulee päivittäin ja ne tapahtuvat suurimmaksi osaksi puhelimitse ja sähköpostitse. Yhteydenottojen määrä kuitenkin vaihtelee päiväkohtaisesti eli joskus on hiljaisempia päiviä ja toisinaan vilkkaampia. Kasvotusten yhteydenottoja ei juurikaan tapahdu. Joissakin käräjäoikeuksissa tosin on kirjaamo tai asiakaspalvelupiste, jossa asiakasta tarvittaessa palvellaan paikan päällä.

Vastanneet käräjäoikeudet kokivat asiakaspalveluun tulevat yhteydenotot ajoittain melko työllistäviksi ja aikaa vieviksi. Erityisesti sähköpostiliikenne koettiin välillä aikaa vieväksi. Asiakkaalle vastaaminen sähköpostitse koettiin hitaammaksi kuin puhelimitse eikä aina voi olla varma ymmärtääkö asiakas vastausta vai jatkuuko viestien vaihto vielä pitkään. Lisäksi vastaajat kokivat työllistäväksi päivittäin samasta asiasta soittavat asiakkaat sekä ne asiakkaat, jotka eivät ymmärrä esimerkiksi heille annettuja ohjeita, jolloin heidän palvelemiseensa kuuluu paljon työaikaa. Asiakaspalvelu työllistää myös sen vuoksi, että se keskeyttää muun työn. Vastausten perusteella asiakaspalvelun työllistävyys kuitenkin vähenee kokemuksen myötä. Kun tarpeeksi monta kertaa on vastannut samankaltaisiin kysymyksiin, ne alkavat jo sujua rutiinilla.

Oppaan toteutuksen kannalta tärkein kysymys oli se, millaisia yhteydenottoja summaarisiin asioihin liittyen asiakaspalvelija kohtaa. Ylivoimaisesti yleisin syy yhteydenottoon on tutkimuksen jokaisessa vastauksessa esille tullut määrääjän pidennyspyyntö eli vastaaja pyytää määrääjän pidennystä vastauksen antamiselle. Muita yleisiä syitä yhteydenottoon ovat:

- Haastehakemuksen toimittaminen käräjäoikeuteen
- Tiedustelut prosessin etenemisestä
- Kyselyt oikeudenkäyntikuluista
- Peruutusten / osasuoritusten toimittaminen käräjäoikeuteen
- Kyselyt tiedoksiannosta (yleensä kantaja tiedustelee, joko asia on annettu tiedoksi)
- Vastaaja tai kantaja kysyy oikeudellista apua
- Vastaaja kysyy neuvoja haasteen saamisen jälkeen
- Vastaaja kysyy, tarvitseeko vastaus toimittaa / miten se toimitetaan
- Vastaaja kiistää asian ja haluaa riitauttaa sen
- Käytännön järjestelyt; kuinka paljon ja mihin maksetaan
- Mihin mennessä velka pitää maksaa pois
- Kyselyt maksuohjelmista ja niiden sopimisesta
- Vastaaja ei pysty maksamaan koko velkaa kerralla tai lainkaan
- Vastaaja soittaa ja sanoo maksaneensa velan
- Kysymykset luottotietojen menetyksestä
- Vastaaja soittaa ja asia on jo ehditty ratkaista → onko mitään enää tehtävissä
- Kyselyt takaisinsaannista
- Miten käräjäoikeusvaiheen jälkeen tulee toimia
- Vastaanottotodistus on tulossa myöhässä

Haastavimpia yhteydenottoja tutkimuksen perusteella ovat ne, joissa asiat ovat asiakkaalle hyvin epäselviä eli hän ei esimerkiksi ole ymmärtänyt haasteen mukana tulleita ohjeita. Tällöin asiakaspalvelutilanne, kuten puhelinkeskustelu, ei etene lainkaan, vaikka kuinka selittäisi asian ymmärrettävästi useaan kertaan asiakkaalle. Myös ne yhteydenotot koetaan haastaviksi, joissa asiakas on vihainen tai aggressiivinen, kaikkietävä besserwisser eikä tyydy annettuun vastaukseen, hän ei puhu suomea tai puhuu sitä heikosti taikka puhuu huonoa englantia tai muuta vierasta kieltä. Lisäksi haastavia yhteydenottoja ovat joskus ne, joissa joutuu vastaamaan toisen käsittelijän asiaan ja itse ei ole täysin varma mitä toimenpiteitä asiassa on tehty. Ne yhteydenotot koetaan toisinaan myös haastaviksi, joissa kantajana on useimmiten vanhempi ihminen ja kyseessä huoneenvuokrasaattava. He eivät aina ymmärrä puhelimitse annettavia ohjeita, jolloin haastehakemusta joudutaan täydennyttämään. Heitä olisikin parempi neuvoa mahdollisuuksien mukaan kasvotusten, jotta haastehakemus tulisi kerralla oikein täytetyksi.

Haastaviksi yhteydenotoiksi koetaan myös ne, joissa kyseessä on häätö. Vastaajat ovat usein yhteydessä ja yrittävät pyytää lisää maksuaikaa, jotta asiaa ei ratkaistaisi ja toisaalta on ajateltava kantajaa, joka haluaa nopean tuomion. Vastaajalle ei voida myöntää pidempiä määrä-

aikoja kuin muillekaan vaikka hän on vaarassa menettää kotinsa. Muita tutkimuksessa ilmenneitä haastavia yhteydenottoja ovat ne, joissa asiakas on liian myöhään yhteydessä, eli vastauksen määräpäivä on mennyt tai asia on jo ratkaistu - ainoa mahdollisuus tällöin on kertoa takaisinsaannin mahdollisuudesta, epäselvät yhteydenotot sekä vastaajan esittämät kysymykset silloin, kun kysymyksessä on kohtuuton vaatimus tai haaste. Lisäksi haastavaksi tilanne koetaan, kun kysymykset menevät käräjäsihteerin toimivallan yli.

Tutkimukseen vastanneet luulevat yhteydenottojen johtuvan ymmärtämättömyydestä ja tiedon puutteesta. Haaste on myös sama kaikille, joten samankaltaiset yhteydenotot toistuvat. Asiakkaat, erityisesti ensikertalaiset, eivät ymmärrä saamaansa haastetta ja pelkäävät saavansa maksuhäiriömerkinnän tai joutuvansa istuntokäsittelyyn. Ymmärtämättömyyden lisäksi yhteydenotot johtuvat pitkälti siitä, että vastaajat haluavat lisää ”maksuaikaa” eli pyytävät määrääjän pidennystä vastauksen antamiselle, jotta voivat välttää maksuhäiriömerkinnän. Niin sanotut ”vakiasiakkaat” eivät juurikaan ole yhteydessä - he antavat saatavan mennä suoraan ulosottoon. Käräjäoikeuksiin tulee myös sellaisia yhteydenottoja, joille ei voi mitään, koska tietoa saa vain ottamalla yhteyttä. Tällaisia yhteydenottoja ovat esimerkiksi tiedustelut asian etenemisestä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä. Joskus ihmiset myös ottavat yhteyttä vain, koska haluavat puhua vaikeasta tilanteestaan ja pyytää neuvoja. Tutkimuksessa tuli esiin sekin, että kantajat usein ohjaavat vastaajan olemaan yhteydessä käräjäoikeuteen, vaikka käräjäoikeus ei neuvottele maksuasioissa - perintätoimistot ikään kuin siirtävät työtään käräjäoikeuksiin.

Yhteydenottojen vähentämiseksi tutkimukseen vastanneet ehdottivat sitä, että haasteessa tai sen liitteenä pitäisi olla infoa asian etenemisestä kansan kielellä ilmaistuna, haasteasiakirjat voisivat olla selkeämpiä ja ymmärrettävämpiä sekä virastojen tai ministeriön verkkosivuilla voisi olla enemmän helposti ymmärrettävää tietoa, esimerkiksi www.oikeus.fi sivulle voisi lisätä selkeän ohjeen, josta olisi maininta haasteen mukana. Yhteydenotot voisivat tulevaisuudessa myös vähentyä sähköisen asioinnin lisääntymisen myötä, jolloin esimerkiksi määrääajien pidennystä voisi hakea sähköisesti. Myös sitä ehdotettiin, että kantaja/perintätoimisto ohjeistaisi selkeämmin vastaajaa, jotta kyselyt ”maksuajan saamisesta” vähenisivät.

Kahdessa tutkimukseen vastanneista käräjäoikeuksista on käytössä keinoja yhteydenottojen vähentämiseksi. Yhdessä käräjäoikeudessa uusille asiakkaille liitetään haasteen mukana ohjeet. Toisessa uusille asiakkaille puolestaan lisätään fraasi haasteeseen. Kaikki vastanneet eivät keksineet keinoja yhteydenottojen vähentämiselle ja huomiota kiinnitettiin myös siihen, haastetta ei voi juurikaan muuttaa - sen on oltava sama kaikille mitään lisäämättä ja poistamatta. Kommentteja tuli myös siitä, että ei voi liikaa ruveta ohjeistamaan ja yhteydenotot vähenevät vain siten, että juttumäärät pienenevät.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää oikeusprosessia ja erityisesti summaaristen asioiden käsittelyä käräjäoikeudessa. Lisäksi työssä oli tarkoitus tutkia, miten summaaristen asioiden käsittelyä voitaisiin tehostaa. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Kanta-Hämeen käräjäoikeus, jonka toiveena oli, että työn tuloksena syntyy opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun. Työssä päästiin sille asetettuihin tavoitteisiin ja tutkimusongelmaan saatiin vastaus selvittämällä summaarista prosessia muun muassa oikeuskirjallisuuden avulla sekä toteuttamalla kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus käräjäoikeuksille. Pääsin myös henkilökohtaiseen tavoitteeseeni eli oma osaamiseni kehittyi läpi kirjoitusprosessin ja opin paljon uutta erityisesti summaarisista asioista.

Opinnäytetyön aluksi käsiteltiin prosessioikeutta yleisesti käymällä läpi prosessioikeuden keskeiset piirteet, prosessilajit ja -toimijat sekä prosessioikeuden pääperiaatteet. Tämän jälkeen perehdyttiin tarkemmin summaariseen prosessiin kertomalla mitä summaariset asiat ovat ja kuinka niitä käytännössä käsitellään käräjäoikeudessa. Lisäksi opinnäytetyössä on kerrottu mitä seuraamuksia summaarisesta velkomusasiasta saadulla yksipuolisella tuomiolla on luottotietoihin.

Summaariset asiat ovat käräjäoikeuksien suurin asiaryhmä ja tästä johtuen summaaristen asioiden käsittelijät saavat asiakkailta runsaasti yhteydenottoja. Opinnäytetyössä toteutettiin tutkimus, jolla haluttiin selvittää summaaristen asioiden käsittelyn tehostamista varten ne kysymykset, joita summaaristen asioiden parissa työskentelevät useimmiten kohtaavat, mistä ne voisivat johtua ja onko olemassa keinoja niiden vähentämiseksi. Kanta-Hämeen käräjäoikeuden toivoma opas on tämän tutkimuksen tulos ja löytyy opinnäytetyön liitteistä.

Tutkimuksessa selvisi, että yleisin syy ottaa yhteyttä on "maksuajan" pyyntö eli vastaaja pyytää määrääjän pidennystä vastauksen antamiselle. Tutkimuksessa saatu tulos oli odotettavissa - oma kokemukseni on, että vastaajan ottaessa yhteyttä syy on lähes aina tämä "maksuajan" pyyntö. Tutkimuksessa tuli esille myös muita yhteydenottosyitä. Yhteydenotot koskevat muun muassa haastehakemuksen toimittamista, prosessin kulkua ja neuvojen kysymistä haasteen saamisen jälkeen; mihin maksetaan ja paljonko, voiko maksaa osissa, tarvitseeko vastaus toimittaa ja mitä tehdä, kun haluaa riitauttaa asian.

Opinnäytetyössä haluttiin myös tutkia mistä summaarisia asioita koskevat samankaltaiset yhteydenotot johtuvat. Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella syitä yhteydenottoihin ovat ihmisten ymmärtämättömyys ja tiedon puute. Yksi syy ymmärtämättömyyteen ja tiedon puutteeseen voi olla se, että ihmiset ovat harvemmin tekemisissä oikeuslaitoksen kanssa, joten he eivät tiedä kuinka esimerkiksi summaarinen prosessi käräjäoikeudessa etenee. Haasteissa

(liite 3) pyydetään vastaajalta kirjallista vastausta ja se saattaa olla, varsinkin ensikertalaiselle, vaikeasti ymmärrettävä johtuen sen virallisuudesta. Tästä aiheutuu melko paljon yhteydenottoja, koska vastaaja ei tiedä miten asiassa menetellään ja hän tarvitsee neuvoja.

Ymmärtämättömyyden ja tiedon puutteen lisäksi yhteydenottojen syynä on usein vastaajan "maksuajan" pyyntö. Nämä "maksuajan" pyynnot johtuvat pitkälti siitä, että vastaaja on halukas maksamaan saatavan, mutta tarvitsee maksamiseen lisää aikaa esimerkiksi tilipäivän vuoksi. Kun asia on edennyt jo käräjäoikeuteen asti, on melko selvää, että vastaajalla on ongelmia taloutensa kanssa ja hän yrittää vielä kaikin keinoin välttää maksuhäiriömerkinnän - pyytämällä lisää aikaa saatavan maksamiselle. Vastaaja ei siis ole toimittamassa vastausta, vaan haluaa siirtää vastauksen määräpäivää, jotta voi vielä sopia kantajan kanssa velan maksamisesta. Useimmiten puhelut vastaajan kanssa alkavatkin sanoilla "voinko saada lisää maksuaikaa/voiko sitä määräpäivää siirtää, maksan x päivänä". On tietysti myös niitäkin vastaajia, jotka ovat toimittamassa vastausta käräjäoikeuteen ja pyytävät tähän lisää aikaa.

Tutkimuksessa mielenkiintoista oli, että kahdessa käräjäoikeudessa on jo nyt käytössä keinoja, joilla yhteydenotot vähenisivät. Yhdessä käräjäoikeudessa keinona on käytetty sitä, että uusille asiakkaille liitetään haasteen mukana ohjeet summaarisesta menettelystä. Eräässä toisessa käräjäoikeudessa puolestaan uudelle asiakkaalle lisätään fraasi haasteeseen. Ohjeen lisäävän käräjäoikeuden vastauksessa oli kuitenkin myös kommentti, että huolimatta ohjeen selkeydestä, kaikki eivät sitä kuitenkaan tunnu lukevan tai ymmärtävän. Eli vaikka ohjeen lisäisikin haasteen mukana, siitä ei välttämättä ole hyötyä.

Tutkimukseen vastanneiden ehdotukset yhteydenottojen vähentämiseksi ovat lähes kaikki käyttökelpoisia ja muutama niistä on jo käytössä kahdessa käräjäoikeudessa. Joissakin vastauksissa tosin ehdotettiin haasteen muuttamista selkeämmäksi ja ymmärrettävämmäksi. Tätä tuskin tulee tapahtumaan sen vuoksi, että haasteen on täytettävä sille asetetut vaatimukset. www.oikeus.fi sivustolla on tietoa riita- ja rikosasioista yleisesti - ehkä sinne voisi lisätä jotain myös summaarisesta prosessista? Summaaristen asioiden suuresta määrästä johtuen on todennäköistä, että summaarisen haasteen saanut vastaaja etsii tietoa internetistä.¹¹⁸

Tulevaisuudessa tapahtuvista uudistuksista ei ole tällä hetkellä varmuutta, mutta luultavasti sähköinen asiointi tulee lisääntymään tuomioistuimissa. Tämä vaikuttaa todennäköisesti myös summaarisiin asioihin. Tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa pohdittiin sitä, että sähköi-

¹¹⁸ Tällä hetkellä tietoa riidattomista velkomusasioista löytyy www.oikeus.fi-sivustolta vain Etelä-Karjalan käräjäoikeuden omilta sivuilta. Riidattomat velkomusasiat eli summaariset asiat 2017.

nen asiointi voisi osaltaan vähentää yhteydenottojen määrää, varsinkin, jos esimerkiksi määräajan pyynnot siirtyvät sähköisiksi. On kuitenkin todettava, että määräaikapyyntöjen sähköiseksi siirtymisessä olisi haittapuolensakin. Siitä saattaisi tulla liian helppoa ja se olisi ikään kuin automaattista vaikka haasteessa nimenomaan sanotaan, että käräjäoikeus voi erityisestä syystä pidentää määräaikaa vastauksen antamiselle.

Tutkimukseen tuli muutama kommentti myös siitä, että liikaakaan ei voi ruveta ohjeistamaan. Kommentoijat ovat tässä osin oikeassa - mihin vedetään raja ohjeistuksessa? Kuten edellä mainittiin, muutamassa käräjäoikeudessa annetaan ohjeistuksia (uusille asiakkaille) haasteen mukana. Suurimmassa osassa käräjäoikeuksia ei ole vastaavaa menettelyä, joten voidaan pohdita, ovatko ihmiset eriarvoisessa asemassa? Jos sattuu asumaan oikeassa tuomiopiirissä, saa ohjeita, jos ei, niin jää paitsi. Jokaisen kansalaisen pitäisi kuitenkin olla samanarvoisessa asemassa, joten käräjäoikeuksien menettelytapojen tulisi olla kaikille samanlaista asuinpaikasta riippumatta. On myös huomioitava, että velallinen on jo saanut useita maksuhuomautuksia velkojalta ennen käräjäoikeusvaihetta. Hänellä on siis ollut monta mahdollisuutta maksaa saatava tai yrittää sopia velkojan kanssa asiasta. Miksi käräjäoikeuden pitäisi ruveta ohjeistamaan velallista, kun hän on itse aiheuttanut tilanteensa ja saanut jo mahdollisuuksia maksamiseen?

Työssäni summaaristen asioiden käräjäsihteerinä olen huomannut millaisia asioita asiakkaat useimmiten kysyvät. Tutkimuksessa saadut tulokset olivatkin melko lailla sellaisia kuin olin etukäteen ajatellut niiden olevan. Summaariset asiat ovat samanlaisia jokaisessa käräjäoikeudessa, joten oli odotettavissa, että lähes kaikissa tutkimuksen vastauksissa toistuivat samat asiat. Kantajat kysyvät miten haastehakemus tehdään ja miten prosessi etenee, vastaajat puolestaan kysyvät neuvoa haasteen saamisen jälkeen ja haluavat lisää vastausaikaa.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun ja siitä löytyvät summaaristen asioiden useimmiten kysytyt kysymykset vastauksineen. Uskon oppaasta sekä koko opinnäytetyöstä olevan hyötyä erityisesti aloittavalle summaaristen asioiden käräjäsihteerille. Opinnäytetyössä on käyty kattavasti läpi summaarinen prosessi sekä tutkittu summaaristen asioiden käsittelyä käräjäoikeuksissa. Aloitteleva summaaristen asioiden käräjäsihteeripystyy opinnäytetyön sekä oppaan avulla palvelemaan asiakkaita ilman, että hänen on kysyttävä jokaiseen asiaan neuvoa muilta käräjäsihteereiltä. Tämä helpottaa kokeneempien käräjäsihteereiden työtä.

Opas on tehty nimenomaan Kanta-Hämeen käräjäoikeuden pyynnöstä heidän käyttöönsä, joten jotkin menettelytavat voivat poiketa muista käräjäoikeuksista. Oppaan on tarkastanut Kanta-Hämeen summaaristen asioiden käräjäsihteerin ja sitä on muokattu häneltä saatujen

neuvojen myötä lopulliseen muotoonsa. Opasta voisi hyödyntää työelämässä esimerkiksi jakamalla se Kanta-Hämeen käräjäoikeuden uusille summaaristen asioiden käräjäsihteereille sekä harjoittelijoille. Tietysti oppaan voisi myös jakaa kaikille sihteereille, jotka ovat tekemisissä summaaristen asioiden kanssa. Tosin kokeneille käräjäsihteereille oppaasta ei juurikaan ole hyötyä, koska he ovat oppaan kysymyksiin jo vuosia vastanneet. Opas voisi kuitenkin toimia työn tukena ja siitä voisi nopeasti tarkistaa esimerkiksi jonkin pykälän. Tutkimuksessa saatuja tuloksia, kuten keinoja yhteydenottojen vähentämiseksi, voisi jatkossa tutkia lisää ja hyödyntää muun muassa www.oikeus.fi -sivuston kehittämisessä. Tutkimuksessa tuli myös ilmi, että muutamissa käräjäoikeuksissa on käytössä erilaisia ohjeistuksia uusille summaaristen asioiden asiakkaille. Tästä johtuen voisi olla kannattavaa yhtenäistää käräjäoikeuksien menettelytapoja ja laatia yksi ohjeistus, jota kaikki käyttäisivät. Tämä osaltaan lisäisi kansalaisten tasa-arvoisuutta summaarisessa prosessissa.

Lähteet

Painetut lähteet

- Bräysy, P. 2013. Perintä käytännössä. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari / Helsingin Kamari Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu : teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hupli, T. 2012. Siviiliprosessin laillisuustakeita. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2012.
- Jokela, A. 2016. Oikeudenkäynti : I, Oikeudenkäynnin perusteet, periaatteet ja instituutiot. 3.painos. Helsinki: Talentum.
- Jokela, A. 2012. Oikeudenkäynti : II, Oikeudenkäynnin asianosaiset ja valmistelu. 3. painos. Helsinki: Talentum.
- Jokela, A. 2015. Oikeudenkäynti : III, Pääkäsittely, todistelu ja tuomio. 2. painos. Helsinki: Talentum.
- Lappalainen, J. 2012a. Oikeudenkäyntikulut ja niiden korvaaminen - 1. Kulujen ryhmittely ja vastuu kuluista. Teoksessa Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro, 779-808.
- Lappalainen, J. 2012b. Siviilijutun käsittely. Teoksessa Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro, 963-1034.
- Lappalainen, J. 2012c. Tiedoksianto oikeudenkäynnissä. Teoksessa Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro, 1095-1124.
- Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4. painos. Helsinki: Talentum.
- Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum.
- Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus : luottotyytit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Helsinki: Talentum.
- Surakka, A. 2012. Access to Finnish law. 2. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Virolainen, J. 2012a. Periaatteet prosessioikeudessa. Teoksessa Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro, 119-234.
- Virolainen, J. 2012b. Prosessin päälaajat ja tehtävät. Teoksessa Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro, 57-83.
- Virolainen, J. 2012c. Prosessioikeus oikeudenalana. Teoksessa Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro, 41-55.

Vuorenpää, M. 2009. Prosessioikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Sähköiset lähteet

Ahola, R., Pajuniemi, A. & Pajukangas, S. 2017. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2016. Oikeusministeriön julkaisu 19/2017. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1490780419129/Files/OMTH_19_2017_Tuomioistuinten_tyotilastoja.pdf

Käräjäoikeusverkoston jatkokehittäminen. 2016. Oikeuslaitos. Viitattu 20.12.2016. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/oikeudenkayntijaoikeuslaitos/karajaoikeusverkostonjatkokehittaminen.html>

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013-2025. 2013. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriön julkaisu 16/2013. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1363356478461/Files/OMML_16_2013_Oikeusturvaohjelma_80_s.pdf

Riidattomat velkomusasiat eli summaariset asiat. 2017. Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Viitattu 5.4.2017. <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/etela-karjalankarajaoikeus/fi/index/karajaoikeudentoiminta/riita-asiat/riidattomatvelkomusasiat.html>

Risla, M. 2015. Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön julkaisu 39/2015. http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1434360436583/Files/lausuntotiiv_Summaariset_26s.pdf

Savela, A., Heikkinen, T. & Teivaanmäki, K. 2014. Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen. Oikeusministeriön julkaisu 52/2014. http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1413962450704/Files/OMSO_52_2014_selvitysmiehet_156_s.pdf

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen. 2017. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriön julkaisu 12/2017. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1486453670410/Files/OMML_12_2017_Summaaristen_riita-asioiden_keskitt_112.pdf

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen eräisiin käräjäoikeuksiin valmisteluun. 2016. Oikeusministeriö. Viitattu 28.11.2016. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2016/06/summaaristenriita-asioidenkeskittamineneraisiinkarajaoikeuksiinvalmisteluun.html>

Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämishanke AIPA. 2016. Oikeuslaitos. Viitattu 20.12.2016. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/kehittamishankkeita/syyttajalaitoksenjaleistentuomioistuintenasian-jadokumentinhallinnankehittamishanke.html>

Tilastopaketti maksuhäiriöistä 2016. 2017. Asiakastieto. Viitattu 26.1.2017. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/uutiset/maksuhairiot-keskittyvat-yha-useammin-sa-moille-henkiloille.html>

Tuomioistuinten maksut. 2016. Oikeuslaitos. Viitattu 16.11.2016. https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/maksut_1/tuomioistuintenmaksut.html

Oikeudelliset lähteet

HE 13/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 123/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta.

HE 241/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle luottotietolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Kuluttajansuojalaki 38/1978

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 370/2007

Luottotietolaki 527/2007

MaksuA 1744/2015. Oikeusministeriön asetus eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista.

OikMA 1311/2001. Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

Oikeudenkäymiskaari 4/1734

Tuomioistuinmaksulaki 1455/2015

Kuviot

Kuvio 1: Käräjäoikeuksien summaariset riita-asiat (Ahola, Pajuniemi & Pajukangas 2017, 57)	10
Kuvio 2: Siviiliprosessin vaiheet (Linna 2012, 48)	13
Kuvio 3: Henkilöt, joilla on maksuhäiriö 2007-2016 (Tilastopaketti maksuhäiriöistä 2016)	34

Taulukot

Taulukko 1: Tuomioistuinmaksut (Tuomioistuinten maksut 2016)	29
Taulukko 2: Tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä (OikMA 1311/2001 3 §)	30

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	51
Liite 2: Opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun	52
Liite 3: Haaste	54

Liite 1: Kyselylomake

Hei!

Työskentelen kärjäsihteerinä Kanta-Hämeen kärjäoikeudessa sekä opiskelen Laurea-ammattikorkeakoulussa oikeustradenomiksi. Tällä hetkellä teen myös opinnäytetyötäni, jonka yhteistyökumppanina Kanta-Hämeen kärjäoikeus toimii. Opinnäytetyössä toteutetaan opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun. Tarkoituksena on koota asiakkaiden useimmiten kysytyt kysymykset vastauksineen helpottamaan (erityisesti aloittavien kärjäsihteereiden) asiakaspalvelua. Yhtenä osana opinnäytetyötä teen pienimuotoisen kyselyn kärjäoikeuksille ja toivonkin että ehtisitte vastaamaan muutamaan kysymykseen koskien summaarisia asioita. Palautathan vastauksesi viimeistään 31.3.2017 osoitteeseen tiia.e.helenius@student.laurea.fi

Vastaajan tausta:

- Nimi:

- Asema/ammatti:

- Työkokemus:

Kysymykset:

1. Kuinka paljon summaarisia asioita koskevia yhteydenottoja asiakkailta tulee kärjäoikeuteen? Tuleeko päivittäin/viikoittain/vaihtelee?
2. Miten yhteydenotot pääsääntöisesti tapahtuvat? Puhelimitse/sähköpostitse/kasvotusten?
3. Kuinka työllistävaksi koet asiakkaiden yhteydenotot?
4. Millaisista asioista asiakkaat ovat yhteydessä? Mikä on se yleisin syy yhteydenottoon?
5. Millaiset yhteydenotot koet haastavimmiksi?
6. Mistä luulet asiakkaiden yhteydenottojen johtuvan?
7. Voiko mielestäsi tehdä jotakin, että yhteydenotot vähenisivät?

Opinnäytetyössä kerrotaan vain kärjäoikeus, vastaajan titteli ja työkokemus eli henkilöllisyyttä ei mainita työssä. Opinnäytetyön on tarkoitus olla valmis alkukesästä 2017.

Kiitos jo etukäteen vastauksestasi!

Ystävällisin terveisin

Tiia Helenius

Mikäli sinulla on jotain kysyttävää kyselyyn liittyen, vastaan mielelläni.

tiia.e.helenius@student.laurea.fi

Liite 2: Opas summaaristen asioiden asiakaspalveluun

Miten summaarinen prosessi etenee?

- Haastehakemuksen saapumisen jälkeen tehdään haaste, joka annetaan tiedoksi vastaajalle. Vastaajalla on 14 päivää aikaa reagoida haasteeseen, ja jos hän ei reagoi, asiassa annetaan yksipuolinen tuomio.
- Vastaaja voi reagoida haasteeseen muun muassa maksamalla saatavan kantajalle, toimittamalla vastauksen käräjäoikeuteen tai pyytämällä määräjän pidennystä vastauksen antamiselle.

Henkilö X on minulle velkaa, mitä voin tehdä asialle?

- Toimittakaa haastehakemus siihen käräjäoikeuteen, jossa velallisella on kotipaikka. (Oikeudenkäymiskaari 10 luku 1 §)
- Jos velallisen kotipaikka on Hämeenlinna, Forssa, Hattula, Humppila, Janakkala, Jokioinen, Tammela tai Ypäjä, Kanta-Hämeen käräjäoikeus on toimivaltainen käsittelemään asian.
- Haastehakemuksen voi tehdä joko paperisena tai sähköisesti www.oikeus.fi-sivustolla.
- Haastehakemuksessa on oltava tuomioistuimen nimi, asianosaisten yhteystiedot ja kotipaikat, mahdollisen asiamiehen yhteystiedot, kantajan yksilöity vaatimus ja mahdollinen korko- ja kuluvaatimus, kantajan ilmoitus asian riidattomuudesta sekä lyhyesti ne perusteet, joihin vaatimus perustuu. Summaariseen haastehakemukseen ei tarvitse liittää todisteita. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 2 §, 3 §)

Velallinen maksoi kaikki saatavat, mitä minun tarvitsee tehdä?

- Toimittakaa vapaamuotoinen, kirjallinen peruutus käräjäoikeuteen.

Vuokralainen ei ole maksanut vuokria ja haluan hänelle hädän, miten se tapahtuu?

- Toimittakaa haastehakemus siihen käräjäoikeuteen, jonka tuomiopiirissä vuokrahuoneisto sijaitsee. (Oikeudenkäymiskaari 10 luku 8 §)
 - Haastehakemuksessa on oltava tuomioistuimen nimi, vuokranantajan ja vuokralaisen sekä mahdollisen asiamiehen yhteystiedot, sen huoneiston tiedot, jota riita koskee, vuokrasopimuksen tiedot sekä vaatimukset ja perusteet.
 - Haastemies antaa haasteen tiedoksi vuokralaiselle.
 - Vuokralaisella on tiedoksisaamisen jälkeen 14 päivää aikaa reagoida haasteeseen
- jos mitään ei kuulu, asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla, jonka vuokranantaja toimittaa ulosottoon häätöä varten.

Vuokralainen maksoi velkansa, voinko silti vaatia häätöä?

- Häätöä voi vaatia tästä huolimatta, toimittakaa kirjallinen peruutus saatavien osalta käräjäoikeuteen.

Paljonko voin vaatia oikeudenkäyntikuluja?

- Oikeudenkäyntikuluja voidaan vaatia joko **perustaksan** tai korkean taksan mukaan.
- Korkean taksan mukaan vain, jos asia on tavanomaista vaativampi (esim. sovintoneuvottelut). (Oikeusministeriön asetus 1311/2001 2 §)
- Kun velan pääoma on alle 300 euroa, oikeudenkäyntikuluja voi vaatia **50** / 80 euroa.
 - Kun velan pääoma on vähintään 300 euroa mutta enintään 1000 euroa, oikeudenkäyntikuluja voi vaatia **80** / 120 euroa.
 - Kun velan pääoma on yli 1000 euroa tai kyseessä on häätö, oikeudenkäyntikuluja voi vaatia **110** / 160 euroa. (Oikeusministeriön asetus 1311/2001 3 §)

- Oikeudenkäyntikuluihin lisätään oikeudenkäyntimaksu, joka konekielisesti tullessa E- tai W-asiassa on 65 euroa ja manuaalisesti kirjattavassa S-asiassa on 86 euroa. (Tuomioistuinsäätö 2 §)

Minne saatava maksetaan ja milloin se täytyy viimeistään maksaa?

- Ottakaa yhteyttä velkojaan, jolta saatte tarkan summan sekä tilinumeron. Maksun jälkeen, yleensä muutaman päivän kuluttua, velkojalta tulee peruutus käräjäoikeuteen.
- Siitä päivästä, kun olette saaneet asian tiedoksi, teillä on 14 päivää vastausaikaa. Tämän kahden viikon aikana voitte sopia maksusta velkojan kanssa.

Voinko saada määräajan pidennystä vastauksen antamiselle?

- Määräaikaa voidaan erityisestä syystä pidentää. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 11.1 §)
- Kanta-Hämeen käräjäoikeudessa käytäntönä on ollut, että vastauksen määräaikaa voidaan pidentää kaksi viikkoa. Käsittelijän omassa harkinnassa on tätä pidempi määräajan myöntäminen.

En pysty maksamaan koko velkaa kerralla / lainkaan, mitä voin tehdä?

- Käräjäoikeus ei neuvottele maksuasioissa. Teidän on otettava yhteyttä velkojaan ja neuvoteltava mahdollisesta maksusuunnitelmasta.

Kiistan asian, miten vastaus toimitetaan / mitä sitten tapahtuu?

- Toimittakaa määräajassa kirjallinen vastaus käräjäoikeuteen. Haasteessa kerrotaan, mitä kirjallisen vastauksen tulee sisältää. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 10 §)
- Asian käsittely siirtyy käräjänotaarille.

Olen saanut yksipuolisen tuomion, onko sen perumiseksi tehtävissä jotakin?

- Vastausta ei ole saapunut määräajassa, joten asia on ratkaistu yksipuolisella tuomiolla. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 13 §)
- Yksipuolista tuomiota ei voi perua eikä siitä saa valittaa, voitte kuitenkin hakea takaisinsaintia. (Oikeudenkäymiskaari 12 luku 16 § 1 mom.)

Mitä takaisinsainti tarkoittaa ja miten voin hakea sitä?

- Takaisinsainti on muutoksenhakukeino yksipuoliseen tuomioon.
- Voitte hakea takaisinsaintia tuomion antaneesta tuomioistuimesta kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä lukien, kun olette todisteellisesti saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta. Teidän on mainittava takaisinsaintihakemuksessa sellainen syy yksipuolisen tuomion kumoamiselle tai muuttamiselle, jolla olisi voinut olla merkitystä asiaa ratkaistaessa. (Oikeudenkäymiskaari 12 luku 15 §)
- Ei ole olemassa valmista pohjaa, vapaamuotoinen hakemus käy.

Miksi olen saanut maksuhäiriömerkinnän? Kauanko se pysyy?

- Summaarisesta velkomusasiasta saatu yksipuolinen tuomio aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän. (Luottotietolaki 4 luku 13 §)
- Maksuhäiriömerkintä säilyy pääsääntöisesti kolme vuotta
 - Merkintä poistuu kahden vuoden kuluttua, jos velan maksaa kokonaan pois eikä saa tuon kahden vuoden aikana uusia merkintöjä.
 - Aina kun tulee uusi merkintä → edellisen merkinnän kesto pitenee neljään vuoteen. Myös jo pois maksetun velan merkintäaika pitenee. (Luottotietolaki 4 luku 18 §)

Liite 3: Haaste

KANTA-HÄMEEN KÄRÄJÄOIKEUS		HAASTE RIITA-ASIASSA		1
Arvi Kariston katu 5 13100 Hämeenlinna		Kirjallisen vastauksen pyytäminen		
		5.4.2017	S 17/xxxx	
Vastaajan sukunimi, Vastaajan etunimi Vastaajan osoite 12345 POSTITOIMIPAikka				
Kantaja	Kantajan nimi c/o Kantajan mahdollinen asiamies Osoite 12345 POSTITOIMIPAikka Puh. 040 7654321			
Vastaaja	Vastaajan sukunimi, Vastaajan etunimi Vastaajan osoite 12345 POSTITOIMIPAikka Puh. 040 1234567			
Asia	Velkomus, palvelussopimus ym.			
Vireille	4.4.2017			
KANTEESEEN VASTAAMINEN				
Käräjäoikeus kehottaa Teitä vastaamaan kirjallisesti seuraavaan vaatimukseen:				
1. Pääoma: 1234,00 euroa. Viivästyneelle määrälle on maksettava vuotuista viivästyskorkoa, jonka määrä on kulloinkin voimassa oleva korkolain mukainen viitekorko lisättynä 7 prosenttiyksiköllä. Korkoa on maksettava 01.01.2017 alkaen. Koron määräytymistapa: Korkolain 4 § 1 mom. mukaan. Selite: Lasku 123.				
2. Kulut: 50,00 euroa. Viivästyneelle määrälle on maksettava vuotuista viivästyskorkoa, jonka määrä on kulloinkin voimassa oleva korkolain mukainen viitekorko lisättynä 7 prosenttiyksiköllä. Korkoa on maksettava tiedoksiantopäivästä alkaen. Koron määräytymistapa: Korkolain 4 § 1 mom. mukaan.				

Selite: Perintäkulut.

3. Oikeudenkäyntikulut:
196,00 euroa.

Viivästyneelle määrälle on maksettava vuotuista viivästyskorkoa, jonka määrä on kulloinkin voimassa oleva korkolain mukainen viitekorko lisättynä 7 prosenttiyksiköllä. Korkoa on maksettava kuukauden kuluttua ratkaisupäivästä alkaen.

Koron määräytymistapa: Korkolain 4 § 1 mom. mukaan.

Peruste:

Lasku 123

Kantajan käsityksen mukaan asia on riidaton.

Alkuperäinen haastehakemus on nähtävillä käräjäoikeuden kansliassa.

SEURAUS VASTAUKSEN ANTAMATTA JÄTTÄMISESTÄ TAI PUUTTEELLISESTA VASTAUKSESTA

Jos kantajan vaatimukset ovat mielestänne kokonaan tai osaksi virheellisiä, käräjäoikeus kehottaa Teitä määrääjassa vastaamaan kanteeseen.

Voitte antaa vastauksen myös siinä tapauksessa, että vaatimukset ovat mielestänne oikeat.

Jos ette vastaa määrääjassa tai jos vastauksessanne vain vastustatte kantajan vaatimusta perustelematta vastustamista jäljempänä selostetulla tavalla, käräjäoikeus voi ratkaista asian kantajan vaatimuksen mukaisesti, ellei vaatimus ole selvästi perusteeton.

VASTAUKSEN TOIMITTAMINEN KÄRÄJÄOIKEUDELLE

Teidän on toimitettava vastauksenne käräjäoikeuden kansliaan 14 päivän kuluessa tämän haasteen tiedoksiannosta. Voitte omalla vastuullanne toimittaa sen kansliaan myös postitse, telekopiona, muuna sähköisenä viestinä tai lähetin välityksellä.

Jos ennen määräajan päättymistä pyydätte määräajan pidentämistä, käräjäoikeus voi erityisestä syystä pidentää määräaikaa vastauksen antamiselle.

KIRJALLISEN VASTAUKSEN SISÄLTÖ

Teitä kehoitetaan vastauksessanne ilmoittamaan, myönnättekö kanteen vai vastustatteko sitä.

Jos vastustatte kannetta, Teitä kehoitetaan vastauksessanne

- esittämään sellaiset vastustamisen perusteet, joilla voi olla merkitystä asian ratkaisemisessa;
- ilmoittamaan mahdollisuuksien mukaan ne todisteet, jotka

3

- aiotte esittää, ja ilmoittamaan mitä Te kullakin todisteella aiotte näyttää toteen;
- esittämään euromääräisen vaatimuksenne tähänastisten oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, jos pidätte sitä aiheellisenä;
 - tekemään väitteenne siitä, ettei käräjäoikeus voi ottaa asiaa tutkittavaksi.

Teidän tulee myös liittää vastaukseenne asiakirja, johon kanteen vastustaminen perustuu, ja ne kirjalliset todisteet, joihin vastauksessanne vetoatte. Asiakirja on liitettävä vastaukseen joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä. Vastauksessa on myös ilmoitettava todistajan ja muun kuultavan postiosoite ja puhelinnumero virka-aikana.

Te voitte laatia vastauksen itse tai antaa sen asiamiehen tehtäväksi. Laatijan on allekirjoitettava vastaus ja lisäksi ilmoitettava ammattinsa, kotipaikkansa, osoitteensa ja puhelinnumerosa, josta hänet virka-aikana tavoittaa. Vastauksessa on myös ilmoitettava se postiosoite ja mahdollinen sähköpostiosoite johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Nämä asiakirjat voidaan antaa Teille tiedoksi lähettämällä ne postitse vastauksessa ilmoitettuun prosessiosoitteeseen.

Vastaajan on myös ilmoitettava oma sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

Vastauksessa on mainittava käräjäoikeuden asianumero. S 17/XXXX.

Käräjäsihteeri XX XX

Puh. 029 56 XXXXX Faksi 029 56 XXXXX
kanta-hame.ko@oikeus.fi